

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

**Specifika výkonu služby příslušníka
Vězeňské služby České republiky**

Bakalářská práce

Autor: Petr Sádek
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková
Oponent práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Petr Sádek

Studium: P17K0218

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Specifika výkonu služby příslušníka Vězeňské služby České republiky**

Název bakalářské práce AJ: Specifics of the service of an officer of the prison service in the Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá specifiky výkonu služby příslušníka Vězeňské služby České republiky. Představuje pracovní náplň příslušníka, klade důraz na prostředí, ve kterém je služba vykonávána a zaměřuje se i na problémy se specifickou skupinou osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Empirická část práce využívá kvantitativních metod.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kol. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 244 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-138-0. HÁLA, Jaroslav. Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. Studia VŠERS; 12. ISBN 80-86708-30-6. KOVÁRNÍK, Libor. Mimoresortní bezpečnostní služby. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 171 s. ISBN 978-80-7251-277-5. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky, v platném znění. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Oponent: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 13.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. et Mgr. Terezy Raszkové samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16. 4. 2020

Petr Sádek

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval mé vedoucí Mgr. et Mgr. Tereze Raszkové za vstřícnost a ochotu při konzultacích, ale především za odborné vedení při psaní této bakalářské práce.

Anotace

SÁDEK, Petr. *Specifika výkonu služby příslušníka Vězeňské služby České republiky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 56 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá specifiky výkonu služby příslušníka Vězeňské služby České republiky. První kapitola popisuje historii vzniku evropského vězeňství a jeho postupný vývoj v souvislosti s humanizací a rozvojem legislativních norem. Následně se věnuje vývoji vězeňství na našem území od vzniku republiky v roce 1918. Druhá kapitola přechází do problematiky související s pracovní náplní příslušníka a příslušných služebních předpisů, dle kterých je povinen postupovat při výkonu služby. Klade důraz na prostředí, v němž je služba vykonávána. Třetí kapitola specifikuje exogenní faktory působící na příslušníka, jimiž jsou rodina, přátelé, pracovní prostředí a vztahy mezi zaměstnanci. Zaobírá se problematikou tělesného a duševního zdraví příslušníka a zaměřuje se i na problémy spojené se specifickou skupinou osob, jakou jsou vězněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Ve čtvrté, poslední, kapitole bakalářské práce je zpracováno výzkumné šetření, ve kterém je zkoumána životní a profesní spokojenost příslušníka Vězeňské služby České republiky. Empirická část práce využívá kvantitativních metod pomocí elektronického dotazníku. V bakalářské práci jsou použity významové zkratky, jejichž plné znění je uvedeno v příloze.

Klíčová slova: vězeňství, výkon trestu, příslušník, legislativa, pracovní a mimopracovní vztahy, psychické poruchy, agrese, chování, bezpečnost

Annotation

SÁDEK, Petr. *Specifics of the service of an officer of the Prison Service in the Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of Education, University Hradec Králové, 2020. 56 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with officer service of the Prison Service of the Czech Republic. The first chapter describes history of the European prison establishment and its gradual progression related to humanization and development of the legislative standards. Furthermore, it describes prison progression in our country since the republic was established in 1918. The second chapter follows with issues of the officer's work description and the relevant Staff Regulations, which must be kept during his duty. It emphasizes surroundings, where has been the duty kept. The third chapter particularizes exogenous factors affecting the officer such as family, friends, working environment and employment relationships. It deals with physical and mental health disorders of the officer and also targets on issues related to particular group of people as prisoners, who serve a term of imprisonment. The fourth chapter, the last chapter of the bachelor thesis, includes a survey based on life and career well-being of the officer of the Prison Service of the Czech Republic. The empirical research of the thesis uses online questionnaires, data processing and quantitative analysis method. Meaningful abbreviations are used in the bachelor thesis. The enclosed list of abbreviations is provided at the end of the thesis.

Keywords: prison, sentence, officer, legislation, employment relationships and outside employment relationship, conviction, mental disorders, aggression, behaviour, security

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
1 Trest a věznění	11
1.1 Počátky vězeňství v Evropě na přelomu 18. a 19. století.....	11
1.2 Postupný vývoj evropského vězeňství v 19. století	12
1.3 Evropské vězeňství 20. století.....	13
1.4 Vývoj vězeňství na našem území od roku 1918 po současnost	14
1.5 Vězeňská služba České republiky – současnost.....	15
2 Služební specifika příslušníka Vězeňské služby České republiky.....	18
2.1 Legislativní normy určující výkon služby příslušníka VS ČR.....	18
2.2 Související interní dokumenty specifík příslušníka VS ČR.....	19
3 Faktory působící na příslušníka Vězeňské služby České republiky	21
3.1 Rodina a přátelé.....	22
3.2 Pracovní prostředí a vztahy	23
3.3 Zdravotní stav příslušníka Vězeňské služby České republiky	25
3.4 Vliv odsouzených osob na příslušníka Vězeňské služby České republiky.....	28
4 Výzkumné šetření.....	31
4.1 Cíle výzkumného šetření.....	31
4.2 Charakteristika respondentů a koncepce výzkumného šetření.....	32
4.3 Diskuze k výzkumnému šetření	46
Závěr	50
Použité zdroje	52
Seznam příloh	56
Přílohy	

Úvod

Specifika výkonu služby příslušníka Vězeňské služby České republiky je velice široké téma v dané problematice. Se svou bakalářskou prací a následným výzkumným šetřením se proto zaměřím především na determinanty legislativní a faktorové, jež ovlivňují příslušníka v přímém výkonu služby.

Uvedené téma jsem si vybral z důvodu mě blízkého, jelikož jsem sám již patnáctým rokem příslušníkem Vězeňské služby České republiky v organizační jednotce Věznice Valdice. Postupně jsem zde prošel několika pozicemi, ať už jako strážný v ostraze, člen zásahové jednotky pod jednotným velením, nebo dozorce na oddělení výkonu trestu. Nyní působím ve Věznici Valdice na pozici inspektora dozorčí služby (IDS) v hodnosti nadpraporčík. Při tomto druhu zaměstnání na sobě vnímám určité vlivy, které během služby, i mimo ni, na mě působí. Působí na mě a mají vliv na mé jednání. Popis uvedených specifik a faktorů v bakalářské práci může posloužit jako vhled do problematiky vězeňství pro širokou veřejnost, nebo čtenářům zabývajícím se profesí tohoto fyzicky i duševně náročného povolání. Přestože je o tomto druhu zaměstnání poměrně málo dostupné aktuální literatury z důvodu neustále se rozvíjející legislativy, novelizací a vývoje samotného vězeňství, tak rok od roku stoupá na své popularitě. Bohužel pouze v oblasti informačního výzkumu a statistik mezi odborníky a jako nezbytná součást organizační problematiky ozbrojených bezpečnostních složek České republiky. Z autorů, kteří se touto problematikou v současné době výrazněji zabývají, bych uvedl doc. PhDr. Ludmilu Čírtkovou, CSc., prof. JUDr. Helenu Válkovou, CSc., Mgr. et Mgr. Terezu Raszkovou a doc. JUDr. Josefa Kuchtu, CSc.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř základních kapitol, kde bude rozebrána jak teoretická, tak praktická část. V první, hlavní, kapitole bude probrána oblast, která se věnuje vývoji vězeňství na evropském kontinentě. Popsán je zde systém vězeňství ve vztahu k vývoji věznění, v jeho rozvoji, například v diferenciaci vězněných osob. Důraz je kladen na vznik vězeňské organizace po založení československého státu v roce 1918, její postupný vývoj a strukturu. Ve druhé a třetí kapitole, stále ještě teoretické části bakalářské práce, se zaměřím na specifika výkonu služby příslušníka dle legislativních norem, na faktory, které jsou nedílnou součástí specifik výkonu služby příslušníka a mají taktéž vliv na jeho profesní výkon ve služebním poměru. Ve čtvrté, praktické, části bakalářské práce se již zabírám výzkumnou oblastí. Realizována je formou kvantitativního šetření pomocí dotazníkové metody, kdy na vybraném vzorku

respondentů příslušníků Vězeňské služby České republiky v organizační jednotce Věznice Valdice je provedeno výzkumné šetření. Výzkum dotazníkovou metodou hodnotí životní a profesní spokojenost při výkonu této namáhavé profese, jakou je dozorčí činnost na oddělení výkonu trestu ve věznici s vnější diferenciací zvýšené ostrahy. V závěrečné části bakalářské práce jsou zhodnoceny výsledky výzkumného šetření a celková rekapitulace vytyčené problematiky.

Cílem bakalářské práce je zmapovat, popsat a následně vyhodnotit působící faktory ovlivňující výkon služby příslušníka Vězeňské služby České republiky. Rovněž je snahou postihnout faktory, které mají následný vliv na jeho životní a profesní spokojenost.

1 Trest a věznění

„Nejhezčí sny o svobodě se zdají ve vězení.“

(Friedrich Schiller, 1759-1805)

Samotný vznik trestání osob a jeho historii nelze hledat kdesi v prastarých spisech či dochovaných písemnostech, jelikož věznění jako takové je součástí samotné společnosti od prvopočátku věků. Vždy zde byla lidská společnost, která sdílela kolektivní žití, a pokaždé se našli jedinci, či části společnosti, jež pravidla porušovali.

Dle Hendrycha se trestalo za porušení vlastnického, neboli panského práva, následně se trestání užívalo za porušení církevního či státního práva. Do konce středověku bylo trestání vykonáváno pouze tresty fyzickými, například mrzačením, či utnutím údu, mučením, nebo trestem absolutním, a to popravou. Vězení, jako instituce neexistovalo, jednalo se pouze o objekty, které sloužily k zajišťovací či zadržovací vazbě osob do doby potrestání. K těmto zadržovacím účelům se používaly například tzv. župní hrady určené převážně pro šlechtice. Pokud se jednalo o méně závažné trestné činy, jako formu zadržovací vazby sloužily chudobince, starobince, či ústavy pro choromyslné (Hendrych, 2010, s. 15).

1.1 Počátky vězeňství v Evropě na přelomu 18. a 19. století

Samotnému věznění, tak jak ho známe dnes, předcházelo, jak již bylo řečeno, trestání. Trest byl tedy předchůdcem dnešního systému vězeňství. Historické prameny pojem vězení uvádějí v názvosloví původně jako trestnice či káznice, jelikož se zde pykalo za spáchaný trest, či porušení kázně. Jak uvádí Foucault ve své knize Dohlížet a trestat, tak věznění na evropském kontinentu s podporou justice a zákonných pramenů vzniklo na přelomu 18. a 19. století v době osvícenství. Dále autor uvádí, že vězení se ujalo velmi brzy, ač povědomost o jeho novosti byla malá, velice rychle proniklo do hloubky spojené s fungováním společnosti. Již od počátku vzniku vězení ale byly také známy nevýhody samotného věznění, jako například nebezpečnost zneužití při dovolání se spravedlnosti, používání iracionálních důkazů a řádného soudního procesu, ne-li zbytečnost, co se ekonomické zátěže týče. Stále se ale přes všechna tato negativa nevyskytlo ve společnosti nic, co by věznění či omezení na svobodě určitých osob, jako formu trestu nahradilo (Foucault, 2000, s. 320).

O prvopočátcích věznění na našem území se zmiňuje Hendrych, jenž uvádí, že první, sice dnes již neexistující, státní Svatováclavská trestnice byla založena v roce 1823 v Praze. Zde již docházelo k rozlišování a oddělování vězňů osob. Jednalo se o rozlišení dle pohlaví na muže a ženy, vyčleněna byla i skupina mladistvých. V tomto období již docházelo k další zásadní nutnosti, a to k rozlišování více či méně narušených osob (Hendrych, 2010, s. 15).

Černíková hovoří o počátečních zdrojích legislativy vězeňství, že mezi prvotní prameny evropské právní síly patřil Všeobecný zákoník o zločinech a trestech z roku 1781 z období osvícenství, který byl silně ovlivněn myšlenkami italského ekonoma, filozofa a právníka Cesare Beccaria. Vycházel ze zásad úměrnosti trestného činu a trestu, zrušil torturu a kruté zacházení v podobě mrzačení. Dle Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech se toto nelidské zacházení nahradilo dlouhými tresty odnětím svobody a vykonáváním tzv. nucených prací (Černíková, 2008, s. 34).

1.2 Postupný vývoj evropského vězeňství v 19. století

Praško uvádí, že již v summerském eposu o Gilgamešovi byly popsány obavy ze smrtelnosti. Kdy v této době užívali pojmy pro mánii, melancholii, hysterii paranoiu atd. Uvedené stavy ale byly uváděny v textech velice vzácně, jelikož v těchto dobách byla odvaha za jednu z největších ctností. Proto se duševním slabinám spisovatelé v textech spíše vyhýbali (Praško, 2005, s. 16).

Správnost a odůvodněnost rozlišení, zda je osoba nemocná či trestně odpovědná, se postupně stále častěji prokazovaly na základě vývoje a výzkumu, kdy vznikaly nové vědní a lékařské obory, které dle Čírtkové v dnešní době dokáží pojmenovat na tisíc duševních poruch, kterými jsou například poruchy neurotické, schizofrenní, poruchy nálad, osobnosti, intelektu, závislostí, sebevražedných jednání a mnoho dalších (Čírtková, 2000, s. 78).

Tak, jak se rozvíjela společnost 19. století, vyvíjela se i humanizace v oblasti trestní problematiky. V systému soudnictví se začala upřednostňovat lidská práva. Nastala doba, kdy již společností nebylo žádané, aby trest byl nelidský a krutý v podobě mučení a poprav. Koukolík k trestu uvádí, že členové společenské skupiny mohou poslouchat stanovené normy zcela dobrovolně, mohou však být i k té „dobrovolnosti“ přinuceni, jestliže se jejich individuální cíle od normativního chování většinové společnosti odlišují. A to „dobrovolné“ přinucení může znamenat přinucení trestem (Koukolík, 2016, s. 80).

Společnost začala požadovat trest spravedlivý, avšak humánní. Jedním z důvodů zájmu bylo, že i mentálně postižený člověk, případně člověk s určitým tělesným handicapem, byl uzavírán do prostředí určených k účelu věznění, jelikož se i on odlišoval a společnost na danou osobu pohlížela jako na osobu, kterou je potřeba izolovat od ostatních. Zdravotní problematiku od trestní problematiky bylo třeba začít řešit a provádět zásadní rozlišení, zda se jedná o osobu trestně odpovědnou, anebo duševně či tělesně nemocnou.

Dalším, neméně důležitým, pohledem na trest byl fakt, který zmiňuje Válková, Kuchta a kol., že trest odnětí svobody se stal takřka výhradním trestním prostředkem. Společnost si začala uvědomovat, že trest nemůže vnímat pouze jako odplatu, či ochranu, že ani sebestřísnější trest nedosáhne potřebné změny v chování jedince. Na základě tohoto zjištění autorka dodává, že bylo třeba začít uplatňovat trest jako funkci odstrašení v souladu se zásadou proporcionality mezi trestem a trestným činem (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 230).

Jak uvádí Černíková, v roce 1860 v Itálii vznikla tzv. Společnost pro vězeňství, na jejímž základě začaly po Evropě vznikat podobné organizace. Ty měly za úkol zajišťovat střetnutí mezi právníky a pracovníky ve vězeňství, kteří si navzájem propojovali teoretické a praktické znalosti z oboru týkajícího se výkonu trestu. Na základě existence uvedených organizací daly vzniknout jednotlivé státy společné Mezinárodní trestní a penitenciární komisi. Tato mezinárodní komise se ve svých počátcích zabývala především penitenciární problematikou a teprve později rozšířila svoji působnost i na řešení trestněprávních, kriminologických, profylaktických a zákonodárných otázek (Černíková, 2008, s. 47).

Popsaný organizačně legislativní vývoj v Evropě dal základ pro samotný vznik vězeňství. Bylo se třeba zaměřit na nový systém trestání. Zabývat se nejen prostředím, ve kterém vězení vznikala a byl vykonáván trest, ale i otázkou osobnosti samotných vězňených osob.

1.3 Evropské vězeňství 20. století

Zásadní zlom nastal vznikem Rady Evropy roku 1949, mezinárodní organizací spojující v současnosti 47 zemí Evropy. Ta zásadně přispěla ke zlepšení trestní politiky a vězeňství. Jejím prostřednictvím vznikají v roce 1973, jak uvádí Hendrych, Evropská vězeňská pravidla, jež jsou přepracovanou verzí Standartních minimálních pravidel pro

zacházení s vězňeny. Tento důležitý soubor zacházení obsahuje základní směrnice pro výkon vězeňství v demokratických zemích, aby byla co nejvíce respektována lidská práva a důstojnost. Dále Hendrych popisuje, že k jejímu přepracování došlo v roce 1987 a poslední úprava Evropských vězeňských pravidel proběhla v roce 2006 (Hendrych, 2010, s. 19).

Černíková uvádí, že Rada Evropy vytvořila tzv. platformu prostřednictvím Evropského výboru pro trestní problematiku a Výboru pro spolupráci v záležitostech vězeňství. Na shromáždění odborníků ve Štrasburku dala Rada Evropy v roce 1989 vzniknout důležitému programu pod názvem Themis. Tento program je určen odborníkům, kteří se zabývají zákonodárstvím a vytváří projekt pro vzdělávání policistů, státních zástupců a soudců (Černíková, 2008, s. 59).

1.4 Vývoj vězeňství na našem území od roku 1918 po současnost

Na našem území bychom mohli velice obecně rozdělit období vězeňství od založení samostatného československého státu roku 1918 po rok 1989 a od roku 1989 po současnost. Po roce 1918 spadalo vězeňství pod resort Ministerstva spravedlnosti, kde je i nyní. Z období 1918-1989 bych uvedl několik zajímavých dat, které zmiňuje Hendrych. Jedná se o rok 1931, kdy byl vydán zákon, který komplexně upravil systém ochranné a ústavní výchovy mládeže. V něm byl důraz kladen na výchovu a vzdělání. Dále v téže roce byl vydán zákon, který upravuje výkon trestu tzv. politických provinilců, kteří byli odděleni od pachatelů kriminálních trestných činů. Bohužel v době meziválečné docházelo k selhávání výše uvedeného zákona zpronevěřením se základním principům trestání. Jednalo se o manipulaci důkazů a zinscenování politických procesů a byly ukládány tresty za neexistující skutky.

Jak Hendrych dále popisuje, vydáním Evropských vězeňských pravidel dala Organizace spojených národů jasně najevo vážnost v přístupu k zacházení s vězňeny osobami. Tento důležitý dokument měl zásadní vliv i na vězeňství na našem území. Československá socialistická republika se v té době hlásila k východnímu socialistickému bloku, ale i přesto přijala pod tlakem mezinárodního společenství tento dokument o přístupu k vězňeným osobám, na jehož základě vznikl průlomový zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který lze považovat za legislativní základ

reformy našeho vězeňství. Dále pak vznik nového názvu pro represivní složku pro zajištění výkonu vazby a trestu odnětí svobody byl Sbor nápravné výchovy (Hendrych, 2010, s. 17).

Po roce 1989 došlo k první velké krizi v československém vězeňství. V roce 1990 se uskutečnila amnestie tehdejšího prezidenta Václava Havla, při níž bylo propuštěno 23 260 vězňů na svobodu. Co tento čin způsobil, lze dohledat v příslušných materiálech Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Jednalo se o značný nárůst majetkové a závažné kriminality a došlo k opětovnému návratu velkého počtu amnestovaných trestanců zpět do výkonu trestu ve věznicích.

Dle Raszkové a Hoferkové byla roku 1991 vypracována Koncepce rozvoje českého vězeňství. Kdy došlo k formulaci cílů a postupů a vytvoření moderního vězeňského systému se zakotvením v sociální péči a represivním orgánu státní moci. V roce 1992 dochází k tzv. humanizaci vězeňství spočívající především v zachování důstojnosti vězněné osoby, zabezpečení vhodných podmínek pro vězněné osoby, garanci základních práv a svobod vězňů, vytvoření programů zacházení s odsouzenými a profesním zkvalitněním personálu. Dalším mezníkem pro naše vězeňství je rok 1993. Nastává přepracování zákonů o výkonu vazby a trestu. Dále dochází k zásadní změně, a to zákonem č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci České republiky, kdy k 1. 1. 1993 byl Sbor nápravné výchovy přejmenován na Vězeňskou službu České republiky (Raszková, Hoferková, 2014, s. 20).

1.5 Vězeňská služba České republiky – současnost

Vězeňská služba České republiky se řídí legislativními normami, zákony a vyhláškami jakými jsou zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci České republiky, zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Hlavní úkoly VSČR dle § 2, zákona č. 555/ 1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci České republiky:

„a) spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,

- b) spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- c) střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody,
- d) prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- e) provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- f) zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- g) vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- h) provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,
- i) vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- j) plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,
- k) zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby (dále jen "příslušníci") a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Akademie Vězeňské služby, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště,
- l) poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb,
- m) poskytuje nebo zajišťuje odbornou péči osobám s adiktologickou poruchou, které jsou ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,

n) v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány (dále jen „pověřené orgány Vězeňské služby“) trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů“ (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, online).

2 Služební specifika příslušníka Vězeňské služby České republiky

Druhá kapitola bakalářské práce se teoreticky zabývá již konkrétními specifikacemi, které jsou nedílnou součástí pracovní náplně příslušníka Vězeňské služby ČR. Pro práci je třeba rozdělit podrobněji specifika legislativních norem, dle kterých je příslušník povinen postupovat. Rozlišení legislativních a vlivových faktorů je nezbytné, jelikož při výkonu takto namáhavého zaměstnání se nejedná pouze o zabezpečení výkonu trestu osob odsouzených k odnětí svobody a jejich práv. Je třeba se vyrovnat i se situacemi, kdy je příslušník vystaven psychické zátěži. Jak uvádí Poschkamp (2013, s. 42), situace mají vliv na jeho psychické, fyzické a sociální zdraví. Neboť vězněné osoby dále páchají trestné činnosti za zdmi věznic.

2.1 Legislativní normy určující výkon služby příslušníka VS ČR

Zásadní legislativní norma pro služební výkon příslušníka VS ČR je zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, kde v ustanovení § 1:

„1) Tento zákon upravuje právní poměry fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu (dále jen "příslušník"), jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby (dále jen "služební vztahy"). Bezpečnostním sborem se rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

2) V čele Policie České republiky je policejní prezident, Hasičského záchranného sboru České republiky je generální ředitel, Celní správy České republiky je generální ředitel Generálního ředitelství cel, Vězeňské služby České republiky je generální ředitel, Generální inspekce bezpečnostních sborů je ředitel, Bezpečnostní informační služby je ředitel a Úřadu pro zahraniční styky a informace je ředitel (dále jen "ředitel bezpečnostního sboru"). Funkční období ředitele bezpečnostního sboru trvá 5 let. Tatáž osoba nemůže být ustanovena na služební místo ředitele bezpečnostního sboru více než dvakrát za sebou.

3) Příslušník je ve služebním poměru k České republice. Práva a povinnosti České republiky vůči příslušníkovi plní příslušný bezpečnostní sbor.

4) Výkonem služby se pro účely tohoto zákona rozumí:

- a) úkony a činnosti realizující oprávnění a povinnosti stanovené právními předpisy upravujícími působnost bezpečnostních sborů,
- b) soustřeďování, vyhodnocování a evidování informací a údajů potřebných pro výkon služby, včetně činnosti v operačních a informačních střediscích,
- c) řízení výkonu služby,
- d) činnost ve vzdělávacích, technických a účelových zařízeních, která pro výkon služby zabezpečují přípravu příslušníků a výzkumné, technické a další podmínky, a to v rozsahu stanoveném ředitelem bezpečnostního sboru,
- e) plnění úkolů Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace (dále jen "zpravodajská služba")“ (Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, online).

2.2 Související interní dokumenty specifík příslušníka VS ČR

Specifickými legislativními normami, kterými je příslušník povinen se řídit, je nejen zákon 361/2003 Sb., ale i povinnost dodržovat mimo jiné i NGŘ č. 12/2012 takzvaný Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby České republiky. Kde v článku č. 4 je uvedeno že „zaměstnanec Vězeňské služby České republiky je vždy zdvořilý, svým jednáním vykazuje tolerantnost, s vyloučením projevů diskriminace na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní či etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. S osobami, se kterými přichází při plnění svých povinností do kontaktu a s vězněnými osobami, jedná korektně, dbá na zvyšování svého právního vědomí zejména v oblasti úcty k lidským právům“ (Vězeňská služba, NGŘ, č. 12, 2012).

- ML č. 05/2014, způsob zpracování záznamů a hlášení o použití donucovacích prostředků.
- NGŘ č. 23/2014, o vězeňské a justiční strážci.
- NGŘ č. 2/2019, o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci.
- NGŘ č. 5/2016, o zaměstnancích a příslušnících zabezpečující VV, VT a VZD.
- NGŘ č. 43/2018, o mimořádných událostech ve VS ČR.
- NGŘ č. 47/2005, o samostatném ubytování osob ve VTOS.

- Zásady vnitřní bezpečnosti (specifické pro každou věznici).
- Specifické povinnosti pro výkon služby dozorců.
- Vnitřní řád věznice (specifický pro každou věznici).
- Kdy je příslušník povinen zakročít (z. č. 555/1992 Sb., § 7 odst. 1).
- Druhy prohlídek, četnost a způsob jejich provedení (NGŘ č. 23/2014).
- Nutná obrana (z. č. 40/2009 Sb., § 29).
- Krajiní nouze (z. č. 40/2009 Sb., § 28).
- Činnost dozorce po použití donucovacích prostředků (z. č. 555/1992 Sb., § 20).
- Opatření a úkony prováděné v souvislosti se zjištěným násilím mezi vězňenými osobami (NGŘ č. 12/2019, § 19).
- Povinnosti dozorce v OVKT (NGŘ č. 5/2016, § 58).
- Povinnosti dozorce na ubytovně odsouzených (NGŘ č. 5/2016, § 57).
- Členění a zařazování vytipovaných odsouzených dle NGŘ č. 2/2019, MON, MPN, NMÚ, STH, DVO, DVO-P.
- Kdy není příslušník povinen provést služební zákrok (z. č. 555/1992 Sb., § 7 odst. 2).
- Vedení VSČR, funkcionáři GŘ.
- Vyjmenování donucovacích prostředků (z. č. 555/1992 Sb., § 17 odst. 2).
- Záznam o použití DP (ML 05/2014).
- Omezení při použití DP a střelné zbraně (z. č. 555/1992 Sb., § 19 odst. 1).
- Použití střelné zbraně (z. č. 555/1992 Sb., § 18).

Veškeré předpisy a ustanovení je příslušník na pozici dozorcí služby povinen si osvojit a bezpodmínečně znát. Znalost uvedených předpisů je neustále prověřována před nástupem na dozorcí stanoviště při takzvaném rozdělení dozorcí směny, kdy je nastoupena celá denní, či noční směna příslušníků s inspektorem pro dozorcí směnu (IDS), nebo kontrolním orgánem (funkcionářem kmenové věznice). Zde je přede všemi přítomnými prověřována znalost předpisů, náhodně, či důvodně vybraného příslušníka, týkajících se výkonu služby. V případě neznalosti, popřípadě nejasnosti či neschopnosti řádně odpovědět na danou otázku funkcionáře či IDS, nemůže příslušník řádně nastoupit do služby při vyhlášení Denního rozkazu na dané služební místo v daný den a musí být nahrazen jiným příslušníkem.

3 Faktory působící na příslušníka Vězeňské služby České republiky

Dalším důležitým specifikem pro výkon služby příslušníka Vězeňské služby jsou nejen výše uvedené legislativní normy, vyhlášky a interní dokumenty, ale i faktory ovlivňující příslušnickou osobnost. Osobnost, která je vystavena jak náročnosti zaměstnání, tak náročnosti běžného života. Kritéria výběru vhodných osob pro zaměstnání v bezpečnostních složkách, především u vězeňské služby, popisuje Raszková a Hoferková jako kladení důrazu na kvalitní a zdravou podnikovou kulturu. Je třeba mít vůdčí schopnosti vedoucích, dobré komunikační schopnosti ve vztahu k podřízeným, schopnost čelit a předcházet konfliktům a vytvářet podmínky pro vhodné pracovní vztahy (Raszková, Hoferková, 2018, s. 85).

Tak jaký by tedy měl být zaměstnanec VS ČR? Škopec a Bajcura uchazeče o zaměstnání u VS ČR charakterizují v periodiku České vězeňství jako člověka, který musí vlastnit sociální schopnosti pro vytváření vhodných mezilidských vztahů, průměrné a vyšší IQ obecné inteligence, příznivé sociální zázemí, emoční stabilitu, odolnost v zátěžových situacích, seberegulaci, schopnost nést odpovědnost za své chování, a především absenci agresivního chování a patologických rysů osobnosti (Škopec, Bajcura, 2005, s. 16).

Člověk je jedinečný, svoji individualitu a způsob chování přizpůsobuje buď vědomě, či podvědomě situacím a vlivům svého okolí. Čírtková líčí duševní život člověka jako prožitek v jeho psychice. Při vnímání se cítí libě, uspokojivě, pociťuje radost, zájem, hněv i strach. (Čírtková, 2000, s. 109) Konání a chování člověka závisí na velikém množství faktorů, byť on sám si myslí, že je to jeho rozhodnutí, neboli jeho svobodná vůle. Wright hovoří o vůli ve své knize tak, že svobodná vůle je evoluční adaptace, svobodná vůle je sebeklam, kterým nás vybavila matka příroda. Veškeré činy, které vykonáme, ať dobré, či zlé, za které jsme chváleni či trestáni, nejsou výsledkem rozhodnutí nějakého nehmotného já. Jedná se o rozhodnutí vyplývající z biologické potřeby (Wright, 1995, s. 339).

Je třeba si uvědomit, že dozorce je nejen příslušník či příslušnice ozbrojené složky, ale je zároveň manžel, manželka, otec, matka, syn, dcera, přítel či přítelkyně. Všechny tyto životní role mají zásadní vliv na jeho pracovní výkon. Samozřejmě se musí i přizpůsobit moderní době, kdy, jak Šubrt uvádí, současná doba je plná paradoxů v našem dnešním žití a ekonomickém uvažování. Společnosti objektivně bohatnou jako nikdy předtím, životní úroveň dosahuje nebyvalého blahobytu, a přitom nezaměstnanost

nezachvacuje už jen nekvalifikovanou pracovní sílu, jak tomu bylo na počátku technologické nezaměstnanosti. Vše se vyvíjí, modernizuje a kvalifikovaný člověk je pomalu nahrazen strojem či robotem (Šubrt, 2008, s. 102).

3.1 Rodina a přátelé

Příslušník v osobním životě zažívá různá společenská stádia, se kterými se jako každý musí vypořádat. Jandourek hovoří o osobní socializaci ve třech podobách. Primární, sekundární a terciální. Primární socializace probíhá v rodině, sekundární socializace je již v malých vrstevnických skupinách. Terciální socializace je období dalšího následného zbytku života, kdy je třeba dostát společenským požadavkům (Jandourek, 2008, s. 81-82).

Rodina se ocitá v neustálém mezivztahovém řešení nově vzniklých situací. Kopecká uvádí že „rodina je základní stavební jednotka každé společnosti. Je primární a malou sociologickou skupinou, která zajišťuje vývoj člena nové společenské generace. Rodina uspokojuje důležité potřeby všech svých členů. Kromě základních životních potřeb uspokojuje potřeby sociálního styku a komunikace, lásky a jistoty, vzájemné pomoci. Rodina také vytváří podmínky pro dosahování životních cílů, realizaci životní cesty a nalézání smyslu života“ (Kopecká, 2011, s. 45).

Již sama dnešní doba této situaci ještě přidává. Kraus uvádí, jak se rodina v dnešní době dostává do jisté izolovanosti a žije v jakémisi uzavření se před vnější společností. Je to z důvodu sílící tendence se oddělovat od jednotlivých generací a jakéhosi poklesu zájmu o sousedské vztahy, a to vše z důvodu přetechnizovaných výtvorů dnešní doby a nezájmu o druhé (Kraus, 2008, s. 84).

S těmito situacemi se musí vyrovnávat i příslušník. Je nutné neustále pracovat na interpersonálních vztazích. Při návratu domů za rodinou je třeba si uvědomit, že již člověk není v zaměstnání mezi osobami společensky narušenými. Vrací se domů ke svým blízkým, nejbližším. Je třeba odložit personu-masku. Dle Junga je persona adaptační model způsobu chování v daném prostředí, kde každé zaměstnání má svoji tzv. personu. Problém nastává, pokud se s danou personou člověk identifikuje a osobnost člověka se stane tím, kým ve skutečnosti není (Jung, 2001, s. 320).

V prostředí věžeňských prostor je příslušník dle Vybírala vystaven situacím, kdy si musí uvědomit, co zvládne, jaký model chování převezme, jelikož v životě se nejvíce učíme napodobováním (identifikací) od těch, co jsou kolem nás. Jak v pozitivním,

tak negativním ohledu. Podvědomě přebíráme podobný styl chování, podobný styl vyjadřování (Vybíral, 2005, s. 77).

Rodina a přátelé jsou ve vývoji člověka a jeho psychiky velice důležité. Naši nejbližší nám dle Říčana předávají tzv. štafetový kolík socializace, kdy nám jsou předávány od našich předků společenské vzorce a ty pak následně předáváme svým potomkům (Říčan, 2004, s. 30).

Sociální zázemí v podobě rodiny a přátel hraje v osobním životě příslušníka důležitou roli v řešení náročných situací jak pracovních, tak osobních. Kraus a Poláčková uvádějí, že v průběhu života se jedinec dostává do situací běžných i náročných, kdy řešení vzniklého konfliktu provází stavy frustrující a stresující. Nemusí se však jednat v zásadě o situace záporné. Náročnost situace při zaměstnání i v osobním životě člověka může vést k mobilizaci sil a zvyšujícího výkonu, ale na druhou stranu mohou být strůjcem různých psychických poruch a společenské izolovanosti (Kraus, Poláčková, 2001, s. 145).

3.2 Pracovní prostředí a vztahy

Pracovní prostředí je dle Mikulášťika soubor podmínek, ve kterých probíhá pracovní proces. Měly by zde být respektovány zákonné normy, které upravují činnosti všech činitelů. Také je nezbytné vytvářet prostředí pro bezpečnost pracovníka, které nebude zanechávat trvalé negativní stopy na jeho zdraví. Dále Mikulášťík uvádí, co pracovní prostředí a podmínky zahrnují. Jedná se o organizační podmínky z manažerské pozice, okolnosti materiálně-technické a sociální, fyzikální kvalitu prostředí, jako osvětlení, klima atd., informačně-technologická komunikace, bezpečnost práce, ochranné pomůcky, hygienické zázemí (sociální prostředí a čistota). Dále subjektivní předpoklady v podobě schopností, dovedností a odolnosti pracovníka, jeho rysy a hygienické návyky (Mikulášťík, 2015, s. 305).

Kociánová k tomu dodává. Jedná se o pracovní chování, které je ovlivněno mnoha faktory, jak ze strany jednotlivce, tak organizace. Pracovní chování je ovlivněno kulturou organizace, organizačního klimatu a vlastní pracovní skupiny. Jedná se o vzájemnou pracovní interakci (Kociánová, 2010, s. 22).

Dvořáková popisuje důležitost v přístupu organizace na vytváření pracovních podmínek s tím, že zaměstnavatel je povinen neustále vyhledávat v pracovním prostředí nebezpečné činitele, které zhoršují pracovní podmínky. Zjišťovat jejich původ a příčinu,

přijímat veškerá opatření pro jejich eliminaci. Dále se neustále vývojově přizpůsobovat novým a měnícím se skutečnostem pro zkvalitňování pracovních podmínek v daném prostředí (Dvořáková, 2012, s. 206).

Role mezilidských vztahů na pracovišti je pro příslušníka VS ČR velice důležitá z pozice nadřízenosti a podřízenosti. Bednář pracovní vztah v prostředí vězeňství popisuje následovně. „Ať je jeho podoba jakákoli, jeho specifíkem je takřka vždy to, že v sobě ukrývá prvek dominance-nadřízený je autoritou podřízenému, který je vůči této autoritě alespoň formálně submisivní. Jedná se vždy o vztah z podstaty věci asymetrický. Asymetričnost nespočívá pouze v jeho elementární podobě, ale i v tom, jak tento vztah vnímají jeho jednotliví účastníci. Významným prvkem tohoto typu vztahu někdy je, že jednotliví účastníci mají o sobě nestejně množství informací“ (Bednář, 2013, s. 20).

Pracovní podmínky a vztahy v obecné rovině na svém veřejně přístupném webu náborových informací Vězeňská služba České republiky specifikuje:

- „Perspektivní a stabilní zaměstnání ve služebním poměru příslušníka bezpečnostního sboru.
- Pravidelný měsíční příjem se zajímavým finančním ohodnocením.
- Práci v převážně v mladém kolektivu ve směnném režimu služeb.
- Možnost karierního růstu a zvyšování kvalifikace.
- Po absolvování základní odborné přípravy platový postup.
- Po 15 letech služby nárok na každoroční čtrnáctidenní ozdravný pobyt v lázních nebo rekreačních zařízeních Vězeňské služby ČR.
- V případě ukončení služebního poměru po 15 a více letech služby nárok na výsluhový příspěvek, který je měsíčně vyplácen do doby odchodu do starobního důchodu.
- Dovolena v délce 6 týdnů v kalendářním roce.
- Možnost rekreace v rekreačních zařízeních VS ČR.
- Zajištění ubytování v ubytovacích zařízeních VS ČR.
- Příspěvek na stravu, kulturu, sport a další benefit (Vězeňská služba, 2019, online).

K tomuto je třeba uvést, že ve Statistické ročence VS ČR 2018, je uveden údaj za rok 2018 v rozporu s výše uvedeným bodem v náborovém letáku, který zní: „Práci v převážně v **mladém** kolektivu ve směnném režimu služeb“. Tabulka č. 1 uvádí přehled

věkového složení příslušníků u VS ČR, ze kterého je jasné patrné, že se nemůže jednat převážně o mladý kolektiv, jak mylně uvádí náborová informace na stránkách webu VS ČR.

Tabulka č. 1 – Vývoj věkového složení personálu v letech 2008 až 2018

Rok	Do 25 let	26-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51-60 let	Nad 60 let	Celkem
2008	1 087	1 558	1 850	1 450	1 433	1 037	2 039	–	10 454
2009	1 140	1 501	1 844	1 573	1 450	1 110	2 084	–	10 702
2010	999	1 463	1 778	1 670	1 412	1 151	1 974	–	10 447
2011	1 074	1 388	1 763	1 760	1 395	1 200	1 993	–	10 573
2012	1 082	1 396	1 742	1 867	1 438	1 306	1 708	425	10 964
2013	799	1 299	1 599	1 897	1 458	1 363	1 836	357	10 608
2014	687	1 288	1 493	1 876	1 591	1 394	1 912	432	10 673
2015	705	1 253	1 424	1 836	1 727	1 405	2 087	501	10 908
2016	714	1 258	1 415	1 809	1 735	1 419	2 037	498	10 885
2017	649	1 163	1 311	1 764	1 926	1 452	2 231	555	11 051
2018	693	1 105	1 362	1 706	2 014	1 527	2 344	580	11 331

Zdroj: VSČR, 2018, online

Ve výše uvedené tabulce č. 1 je názorně zobrazen věkový stav příslušníků VS ČR v rozmezí let 2008-2018. Je zde jasné patrné, že v roce 2018 se nemohlo jednat převážně o mladý kolektiv, jak uvádí již zmíněný náborový leták VS ČR. Pokud uvážíme, že mladý kolektiv se dá považovat do věku 35 let, tak celkový počet příslušníků u VS ČR odpovídající tomuto věkovému stavu je v roce 2018 pouhých 3 160 (28 %) k poměru tzv. nemladému kolektivu v počtu 8 171 (72 %) příslušníků. Tabulka věkového rozložení osob v letech 2008, 2009, 2010 a 2011 neuvádí počet příslušníků ve věku nad 60 let, což ale není na závadu k předloženému výslednému údaji, který je podstatný v této práci pouze v roce 2018.

3.3 Zdravotní stav příslušníka Vězeňské služby České republiky

Při výkonu služebních povinností je příslušník vystaven mnoha zdravotním rizikům po psychické i fyzické stránce. Vyskytují se jak ve viditelné, tak latentní podobě. Jedná se o rizika související s přímým výkonem služby, ale i s životním stylem jednotlivce.

Dle Gilemové a spol. je součástí životního stylu pravidelná, přiměřená pohybová aktivita. Fyzická aktivita posiluje zdraví a měla by se stát součástí kultury denního života. Taková tělesná aktivita podporuje nejen kloubní a svalovou pohyblivost, ale zlepšuje činnost srdce, plic, látkovou výměnu, duševní činnost a celkovou obranyschopnost organismu vůči nemocem (Gilemová a kol., 2011, s. 95).

Rozumným přístupem k životnímu stylu lze předcházet i fyzickým újmám na zdraví, či je zcela eliminovat. Fyzické újmě na zdraví je příslušník a civilní zaměstnanec vystaven neustále, neboť věznicí představují velice riziková prostředí. V této souvislosti lze uvést příklad, který uvádí Statistická ročenka VS ČR 2018, že v roce 2018 došlo ve 30 -ti případech k fyzickému napadení příslušníků a v jednom případě civilního zaměstnance osobami ve výkonu trestu odnětí svobody (VS ČR, 2018, online).

Psychické újmě na zdraví a dopadům z pracovního vytížení nejen příslušníka VS ČR se věnuje více autorů. Zabývají se převážně různými stavy depresí, úzkostmi, syndromem vyhoření a psychosomatickými poruchami. Čírtková popisuje pojem zátěže jako souhrnný rozpor mezi vnějšími požadavky a vnitřní způsobilostí jedince je řešit. Tento psychologický rozpor má různé podoby, jako jsou například frustrace, deprivace, konflikty, problémy a stresy (Čírtková, 2000, s. 127).

Praško tyto psychicky závažné stavy člení takto:

- **„Generalizovaná úzkostná porucha** – starosti o zdraví svoje i rodiny, o práci, finance, zvládání každodenních záležitostí.
- **Panická porucha** – zemřu. Zkolabuji. Mám infarkt. Zešílím. Ztratím kontrolu.
- **Smíšená úzkostně-depresivní porucha** – nic nezvládnou. Nikdo o mě nestojí. Věci dopadnou špatně.
- **Agorafobie** – zkolabuji tam. Nikdo mi nepomůže. Nevydržím tělesné příznaky. Pomoc bude daleko.
- **Sociální fobie** – bude to trapné. Budou se mi třást ruce, budu se červenat apod. Znemožním se, nevydržím příznaky.
- **Specifické fobie** – to nedokážu vydržet. To bych zemřela strachy“ (Praško, 2005, s. 13).

Dále autor popisuje úzkost jako „nepříjemný emoční stav, jehož příčinu není možné přesněji definovat. Je to pocit, jako by se něco ohrožujícího mělo stát, ale postižený si neuvědomuje, co by to vlastně mělo být. Je ve stavu připravenosti na nebezpečí“ (Praško, 2005, s. 13).

Paulík spojuje úzkostné stavy a stres se situacemi obtížnými, ohrožujícími, kdy je narušována rovnováha organismu v hormonálním, oběhovém a imunitním systému. Jde o stav, kdy míra zátěže působící na jedince překročí únosnou mez. Jedná se o stresové situace, kdy jsou v rozporu expoziční a dispoziční faktory (faktor kladeného požadavku na skutečnou možnost jedince) (Paulík, 2017, s. 41).

Naopak Faleide a kol. ve své monografii o pohledu na behaviorální psychologii zmiňují, že naše momentální prostředí našeho zdravého já je podmíněno naším chováním, že zdravotní stav člověka závisí pouze a jedině na jeho vlastní odpovědnosti v přístupu ke svému zdraví. Za skutečnost, že je člověk nemocen, je si odpovědný sám, na základě svého chování a myšlenek k okolnímu prostředí. Jedná se ale o neúplnou domněnku, která je zakořeněna hluboko v naší západní kultuře. Způsob tohoto myšlení je vyzdvihován i v pozadí tzv. „hnutí pozitivního myšlení“ na přelomu 70. a 80. let (Faleide a kol., 2010, s. 23).

Klímová a kol. tvrdí, že vlivem stresu, psychické zátěže, dochází k postižení nejčastěji nervového systému, břišních orgánů a pohybového ústrojí, a to v různých k sobě navazujících kombinacích (Klímová a kol. 2015, s. 201).

Negativní stav má následný vliv mimo jiné i na spánek člověka, jak popisuje Kučera. Při spánku se jedná o reverzibilní stav chování s odpojenou percepcí a vymizením odpovědi na značný rozsah nervových podnětů. Spánek je charakterizován periodicitou a spontaneitou. Má u každého jedince odlišnou časovou potřebu a je věkově proměnlivý z důvodu vývoje a dospívání jedince. Obecná rozdílnost je v délce u novorozence, až 20 hodin, a u dospělého člověka, obvykle 7-9 hodin (Kučera, 2013, s. 72).

Koukolík o vlivu stresu hovoří takto. „Stres v práci se může projevit na duševním zdraví depresí, úzkostí, somatizací (doslovně ztělesněním, somatizující pacienti promítají své duševní obtíže do tělesných orgánů a považují se za nemocné tělesně), chronickou únavou a užíváním psychotropních léků“ (Koukolík, 2015, s. 222). Dále autor uvádí, že „stresující životní události mohou spustit a ovlivňovat řadu onemocnění. Mohou být příčinou jednotlivých příznaků deprese a mohou velkou depresi spustit. 50-80 % lidí, kteří onemocní depresí, je stíženo 3-6 měsíců předtím velkou životní událostí, kterou prožili jako nepříznivou, na rozdíl od 20-30 % lidí ne-depresivních, vyšetřovaných ve stejném dlouhém období“ (Koukolík, 2015, s. 233).

Vliv syndromu vyhoření se nejčastěji vyskytuje u osob v pomáhajících profesích. Poschkamp vysvětluje vznik termínu syndromu vyhoření. „Termín vyhoření pro psychický stav či proces poprvé použili v polovině 70. let 20. století Herbert

Freudenberger a Christian Maslach. Na základě fenoménů pozorovaných ve své psychologicko-sociální poradně vyvinuli koncept vyhoření. Vyhoření je proces extrémního emočního a fyzického vyčerpání se současným cynickým, distancovaným postojem a sníženým výkonem jako následkem chronické emoční a mezilidské zátěže při intenzivním nasazení pro jiné lidi“ (Poschkamp, 2013, s. 10-11).

V oboru pomáhajících profesích či jako příslušník VS ČR je každý vystaven syndromu vyhoření rozdílně. Maroon popisuje různou reakci lidí na uvedený syndrom. Individuální reakce vychází na základě kombinace osobního pojetí a vlivu okolního prostředí. Každý jedinec tyto vlivy vnímá rozdílně, proto i průběh jeho osobní reakce na tyto vnější a vnitřní vlivy je rozdílný, stejně tak způsob, jak se s ním každý jedinec individuálně vypořádá (Maroon, 2012, s. 124).

3.4 Vliv odsouzených osob na příslušníka Vězeňské služby České republiky

Vězeňské prostředí je nejen o podmínkách výkonu trestu odsouzených, ale i o vzájemném chování mezi zaměstnaneckým personálem a vězni během výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se o vztahy, kdy v rámci pracovní náplně dochází ke kontaktu zaměstnance a osoby společensky nebezpečné. Dle Blatníkové je třeba se zamyslet nad otázkou nebezpečnosti osob umístěných ve výkonu trestu. Je třeba chápat nebezpečnost na základě nebezpečného chování z minulosti, tak i jako momentální situační jev současného chování. Dále uvádí, že většina pachatelů není nebezpečná po celou dobu jejich života, ale že se jedná o kolísavost, proto je třeba posuzovat nebezpečnost osoby na základě kompletního pohledu a získaných informací na danou osobu (Blatníková, 2016, s. 20).

Nebezpečnost osob ve výkonu trestu má mnoho podob. Jednou z nich je forma agrese. Čírtková uvádí dvě formy agrese. Jedná se o formu konstruktivní a formu destruktivní. Konstruktivní agresi popisuje jako důležitou formu vývoje člověka v utváření individuální osobnosti, k ochraně integrity těla a duše, kdežto formu destruktivní jako touhu ničit a ubližovat. Destruktivní agrese jedince signalizuje vážné narušení vztahu jedince k sobě samému a druhým (Čírtková, 2000, s. 158).

K samotnému účelu agresivního jednání se vyjadřuje Vágnerová ve smyslu, že takové jednání je cílem a zároveň prostředkem, jak dosáhnout žádoucího uspokojení. Avšak může být i obrannou reakcí na stresující situaci, vzniklou překážku či řešení

určitého problému. V každém případě se jedná o záměrnou aktivitu s cílem ublížit (Vágnerová, 2014, s. 699).

Koukolík nabízí pohled rozdělení psychopatických osob na osoby psychopatické úspěšné a neúspěšné. Úspěšné charakterizuje kriminalita bílých límečků a projevují se agresivitou fyzicky nenásilnou, ale ve vztazích je jejich chování doprovázeno velikou vztahovou agresí. Zatímco ti neúspěšní, jak uvádí dále autor, se vyznačují kriminalitou modrých límečků již se značnou fyzickou agresivitou (Koukolík, 2006, s. 284).

K psychopatii, jako zastaralému označení takovýchto narušených osob, Čírtková dodává, že dle nového označení MKN-10 (Mezinárodní klasifikace nemocí), se jedná o osobu s poruchou osobnosti. Osoba není z medicínského pohledu osoba nemocná. Jelikož se jedná o trvalý stav projevující se odchylkami v oblasti citů, chování, rozhodování, především však nerespektováním morálních a právních norem dané společnosti. Dále podstatným aspektem poruchy osobnosti je, že se nevztahuje k intelektu (Čírtková, 2000, s. 83).

I přes nebezpečnost osob je třeba, jak uvádí Hála, aby zaměstnanci v průběhu zacházení s odsouzenými sledovali cíle, kterými je možno udržet tělesné a duševní zdraví odsouzených. Zaměřit se na potlačení negativních návyků a místo toho posílit ty hodnotnější, které směřují ke zlepšení životního stylu (Hála, 2006, s. 142).

Nepodcenit situace při zacházení s vězni, mít stále na paměti, že se jedná o delikventní jedince. Škoda a kol. popisují egocentrismus takového narušeného jedince je tak veliký, že mu je lhostejný názor a reakce okolí. Důležité pro něho jsou pouze jeho vlastní prospěch a uspokojení. Má vysokou potřebu podnětů a zážitků a život běžného člověka ho nedokáže uspokojit. Má menší pocit strachu, není schopen odhadnout rizikovost svého jednání, a to pak vede k jeho deviantnímu patologickému chování (Škoda a kol., 2014, s. 36).

Obdobnou definici osob použila Válková a kol. při popisu disociální poruchy osobnosti, kde uvádí, že psychopat je zpravidla inteligentní jedinec s povrchním šarmem osobnosti, který na první dojem dokáže vzbudit obdiv, netrpí nervozitou a úzkostí, problém lhaní neřeší, nemá výčitky svědomí. Pokud není dosaženo jeho úmyslu, nebrání se demonstrativnímu pokusu o sebevraždu, je egocentrický a nedokáže pěstovat citové vazby. Sexualita je chudá, neosobní, má afektivní sklony a není schopen se učit ze získaných zkušeností. Americká psychiatrická společnost (DSM-IV) považuje tuto poruchu za nevšímavost a lhostejnost k právům druhých, což se následně projevuje trestnou činností (Válková a kol., 2012, s. 413).

Nespolečenské deviantní chování u některých jedinců se pak opakuje, či stupňuje i ve výkonu trestu odnětí svobody. Zde se s takovým již trestněprávním jednáním musejí vypořádat zaměstnanci a jsou tak vystaveni rizikům fyzické či psychické újmy na zdraví při zákroku na vězně, nebo útoku ze strany vězně. Nárůst počtu trestněprávního jednání vězňů za zdmí věznic dokládá Statistická ročenka VS ČR 2018, kde se uvádí že „v roce 2018 bylo dle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu zahájeno 956 prověřování pro podezření ze spáchání trestného činu spáchaného ve věznicích, a to proti 1 146 vězněným osobám. Z uvedeného počtu bylo možno ustanovit 747 konkrétních osob, u 399 osob se nepodařilo ustanovit totožnost pachatele (úkony trestního řízení zahájeny na neznámého pachatele)“ (VS ČR, 2018, online).

Blatníková k problematice nebezpečných osob píše, jak je nutná identifikace konfliktních vězněných osob neboli násilných jedinců. Součástí je i predikce jejich chování v prostředí věznic, která pomáhá zvyšovat bezpečnost. Nad takovými osobami lze cíleně zvýšit dohled, více je sledovat. Predikovat problémové chování takového jedince ve výkonu trestu odnětí svobody, ve smyslu maloadaptace na vězeňské prostředí patří k hlavní prioritě vězeňského systému (Blatníková, 2016, s. 87).

Černíková popisuje existenci společensky narušeného jedince ve vězeňském kolektivu mezi odsouzenými tak, že o kolektivu vězňů nelze uvažovat jako o kolektivu v běžné populaci. Je to z důvodu osob s různými psychickými problémy, různými formami poruch chování a socializací. Díky těmto osobám vzniká desocializační tlak na ostatní osoby a vězeň je tak nucen neustále balancovat mezi normami mezi spoluvězni a normami nastavenými právníckými předpisy, které požaduje personál věznic (Černíková a kol., 2008, s. 121).

4 Výzkumné šetření

Vytčeným cílem bakalářské práce je zmapování, popsání a následné vyhodnocení názorů na faktory působící při výkonu služby, které mají vliv na životní a profesní spokojenost příslušníka, či příslušnice Vězeňské služby České republiky. Hlavní myšlenkou výzkumu je snaha o zjištění převažujícího stresového faktoru, který souvisí s problematikou vězeňství. Jedná se o jakousi statistiku situací, které příslušník vnímá, pokud jsou v nesouladu s jeho cítěním, jako zátěžové, stresové. Výzkumné šetření probíhá na základě elektronického dotazníku za pomoci intranetu. Okruh respondentů je limitován na příslušníky oddělení výkonu trestu Věznice Valdice. Takto vybraný vzorek, pouze Věznice Valdice, je zvolen proto, že každá vězeňská organizační jednotka má svoji charakteristickou specifikaci, a tudíž i rozdílnou problematiku, přestože legislativní normy jsou pro všechny vězeňské subjekty shodně závazné. Dále je zde třeba uvést vnější diferenciaci Věznice Valdice. Jedná se o zvýšenou ostrahu, neboť systém střežení a vnitřního chodu věznice se specifickou skupinou vězňených osob je zde v celorepublikovém systému věznic se zvýšenou ostrahou odlišný než například v diferenciacním systému věznic s ostrahou.

Výzkumné šetření dotazníkovou formou bylo pro oslovené respondenty anonymní, v podobě následné použitelnosti zodpovězených položek. Anonymita je zde užitá z důvodu ochrany jejich osoby a z důvodu vyšší relevantnosti zodpovězených otázek v dotazníku. V následujících podkapitolách jsou jednotlivě popsány části výzkumného šetření. Nejprve je stanoven cíl zvoleného výzkumného šetření, dále jsou uvedeny výzkumné otázky a hypotézy. Na tomto základě je následně zpracován postup výzkumného šetření, metoda, jakou došlo ke sběru potřebných dat, samotný výzkumný soubor a závěr v podobě vyhodnocení.

4.1 Cíle výzkumného šetření

Výzkumné šetření má za cíl zjistit, který předložený faktor je z pohledu osloveného respondenta vnímán jeho pohledem jako nejvíce zátěžový po psychické stránce, a tudíž jaký faktor má vliv na jeho životní a zaměstnaneckou spokojenost, která se následně odráží v jeho pracovním prostředí a pohybu mezi osobami ve výkonu trestu odnětí svobody (prvotrestaní, recidivisté, osoby závislé na návykových látkách, osoby s poruchou osobnosti). Aby výzkumné šetření mohlo proběhnout, je třeba, aby stanovené hypotézy potvrdili či vyvrátili oslovení respondenti na základě svých přímých

praktických zkušeností z vězeňského prostředí. Dále, jelikož se jedná o specifickou společenskou oblast, je nutné, aby oslovení byli z řad příslušníků, kteří jsou v přímém styku s osobami ve výkonu trestu a aby svou činnost vykonávali v daném prostředí Věznice Valdice na úseku oddělení výkonu trestu. Skupinu oslovených respondentů tvoří pouze osoby na pozici dozorce a dozorkyně oddělení výkonu trestu. Tento požadavek vychází z potřeby pohledu na problematiku příslušníkem či příslušnicí represivní složky, což je profesně odlišný přístup od přístupu civilního zaměstnance na pozici například vychovatele, sociálního pracovníka či speciálního pedagoga. Předložené otázky a hypotézy byly stanoveny na základě teoretické první, druhé a třetí kapitoly bakalářské práce a z mých vlastních zkušeností z vězeňského prostředí

4.2 Charakteristika respondentů a koncepce výzkumného šetření

Oslovených respondentů bylo 73. Jim byl elektronickou formou zaslán dotazník (viz příloha A – Dotazník o profesní a životní spokojenosti).

Osloveni byli jak muži příslušníci, tak ženy příslušnice různého věku dosaženého vzdělání s vystudovaným oborem. Nejnižší dosažené vzdělání respondentů bylo středoškolské zakončené maturitou, nejvyšší vysokoškolské, bakalářské. Co se pohlaví týče, tak z řad žen se jednalo pouze o 4 osoby, jelikož to je plný počet příslušnic zařazených na oddělení výkonu trestu, mužů se zúčastnilo 69. Osloveni byli pouze řadoví dozorcí a dozorkyně z důvodu specifčnosti a zaměření celé bakalářské práce. V jednoduchosti to lze vysvětlit tak, že dozorcí a dozorkyně zařazení k výkonu služby na oddělení výkonu trestu jsou vystaveni jiným zátěžovým situacím a problémům než příslušníci na odlišných pozicích, například u vězeňské stráže, či civilní zaměstnanci. Důvod, proč zde diferencuji muže a ženy, bude zřejmý z odpovědí vypracovaných dotazníků, neboť pohled na zadanou otázku ženy a muže je zajímavě odlišný.

Návratnost a použitelnost dotazníků od respondentů, opět v elektronické podobě, byla 63 kusů (59 mužů a 4 ženy). Odpovědi poté byly vyhodnoceny a zpracovány za pomoci programu Microsoft Office Excel 2016 a Microsoft Office Word 2016. Vyhodnocení dotazníků bylo statistickou formou znázorněno čísly a procenty, která byla zanesena do jednotlivých 12 grafů, jež obsahují popis zjištěných a vyhodnocených položek.

Kvantitativní metoda byla zvolena na základě výzkumu třídění údajů. Jak uvádí Gavora o tomto typu dotazníkového šetření – cílem pro výzkumníka v kvantitativním výzkumu na základě třídění údajů čerpaných z dotazníku je vysvětlení příčin jevů, nebo jejich změn. Získané údaje touto metodou slouží ke zevšeobecnování a vyslovování předpovědí o daných jevech (Gavora, 2000, s. 32). Což dle mého názoru je vhodná volba pro zjištění zkoumaného faktoru.

Samotný elektronický dotazník je koncipován tak, že první čtyři otázky tvoří informace o respondentovi či respondentce v základních údajích, jakými jsou pohlaví, věk, dosažené vzdělání a doba trvání služebního poměru ve Věznici Valdice na stanovišti oddělení výkonu trestu. Údaj o době služebního poměru na pozici dozorce či dozorkyně na oddělení výkonu trestu ve valdické věznici je pro výzkum velice důležitý, jelikož příslušníci a příslušnice do prostředí výkonu trestu přicházejí z jiných měst a vězeňských organizačních jednotek a také například z jiného typu služebního zařazení, jako je vězeňská stráž nebo justiční stráž. Popřípadě byli dotazovaní respondenti převeleni od jiných ozbrojených složek, například z Celní zprávy a Policie České republiky.

Dotazník byl koncipován formou 13 položek. Bylo zde užito třech typů otázek: otevřené, polootevřené formou odpovědi a uzavřené typu ano, ne, nevím. Dotazník začíná položkami v podobě tvrdých dat týkajícími se osoby respondenta (pohlaví, věk, dosažené vzdělání, doba zařazení na pozici dozorce, či dozorkyně ve Věznici Valdice). Samotné členění položek bylo v počtu 7 uzavřených (bylo nutno vybrat pouze jednu možnost odpovědi typu ano, ne, nevím), 4 polootevřených, kde respondenti mohli doplnit vybranou odpověď svým komentářem a 2 otevřených otázek, kde byl prostor na odpověď formou vlastního názoru.

V souladu s tématem výzkumného problému a cílem výzkumného šetření bylo třeba stanovit tyto výzkumné otázky (dále jen VO):

- VO1: *Jak odsouzené osoby působí na osobnostní stránku příslušníka VS ČR?*
- VO2: *Jak příslušník vnímá bezpečí své osoby v prostředí mezi odsouzenými osobami?*
- VO3: *Je finanční ohodnocení příslušníka VS ČR odpovídající riziku prostředí?*

Pro zodpovězení výzkumných otázek bylo třeba stanovit tyto 3 hypotézy:

Hypotéza 1: Většina dotázaných respondentů (60 % a více) považuje za nejvíce zátěžový faktor pro výkon služby příslušníka Vězeňské služby České republiky na pozici dozorce samotný vliv odsouzených na jejich osobu zaměstnance.

Hypotéza vychází částečně z teoretických skutečností uvedených převážně ve třetí kapitole této bakalářské práce, kde jsou popsány vlivy na výkon služby, a z mých osobních zkušeností. Hypoteticky se má za to, že vliv odsouzených nese největší stresovou zátěž pro příslušníka, neboť při výkonu služby je neustále ve střetu se společensky i duševně narušenými lidmi v pozici dozorce či dozorkyně a současně zástupcem represivní složky. Hypotézu 1 podpoří či vyvrátí položky č. 6, 8, 11.

Hypotéza 2: Většina dotázaných respondentů (60 % a více) považuje za nutné zpřísnit podmínky pro výkon trestu odnětí svobody těchto vězněných osob a zároveň posílit bezpečnost pro zaměstnance.

Tato hypotéza vychází z narůstajících agresí ze strany odsouzených, personálního podstavu a tlaku vedení na dodržování služebních povinností na úkor bezpečnosti a hygienických podmínek. Zároveň je třeba represivně působit, ale být i na pomezí výchovně socializačního přístupu k odsouzeným osobám. Hypotézu 2 podpoří či vyvrátí položky č. 8, 10, 11.

Hypotéza 3: Pro většinu respondentů (60 % a více) je zajímavé finanční ohodnocení včetně nabízených benefitů, které poskytuje Vězeňská služba České republiky svým zaměstnancům.

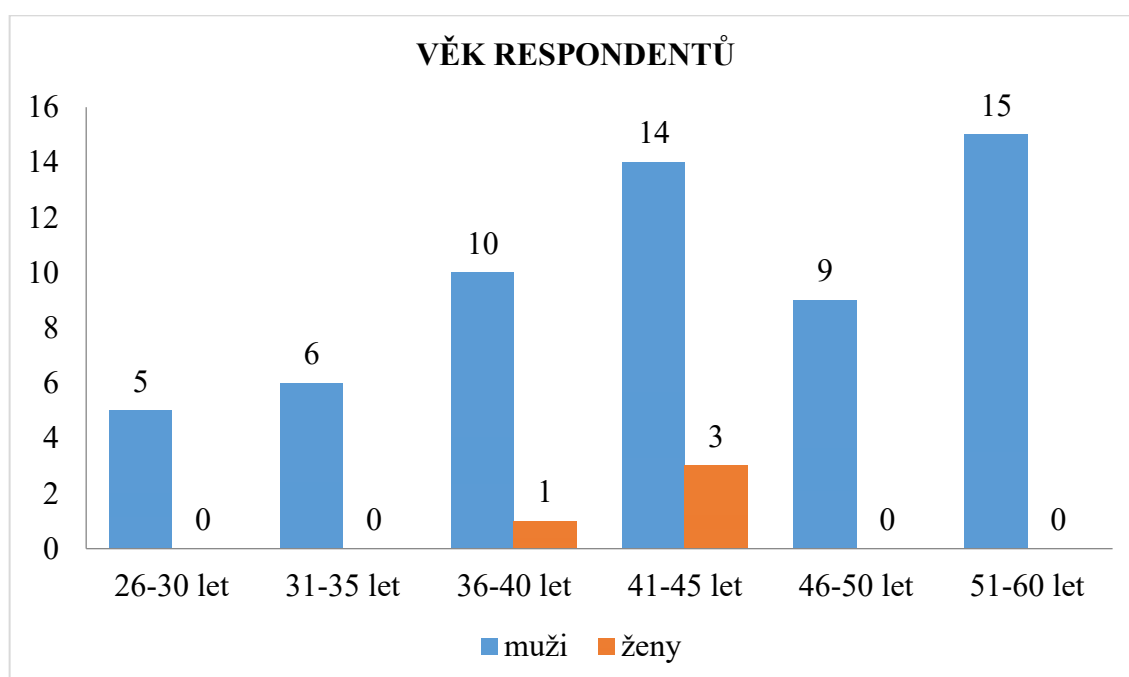
Založení této hypotézy je na problematice osobního (finančního) ohodnocení činnosti příslušníků a příslušnic v tak rizikovém prostředí, jakým je vězeňství. Vychází z celkové spokojenosti respondentů v porovnání finančního ohodnocení a poměru k rizikům v jiných zaměstnaneckých či pracovních oborech mimo vězeňské prostředí. Hypotéza se opírá také o důvod zájmu příslušníků o služební poměr v tomto typu bezpečnostního sboru. Hypotézu 3 podpoří či vyvrátí položky č. 5, 7.

Vyhodnocení jednotlivých položek dotazníku

1) Jste muž/žena?

Položka č. 1 udává počet mužských a ženských respondentů, kteří byli ochotni spolupracovat na dotazníku požadovanou formou. Elektronicky bylo rozesláno 73 dotazníků, z toho 69 mužům a 4 ženám. Odpovědělo 59 mužů a 4 ženy. Celkem tedy k vyhodnocení bylo použitelných ke zpracování 63 dotazníků (86 %).

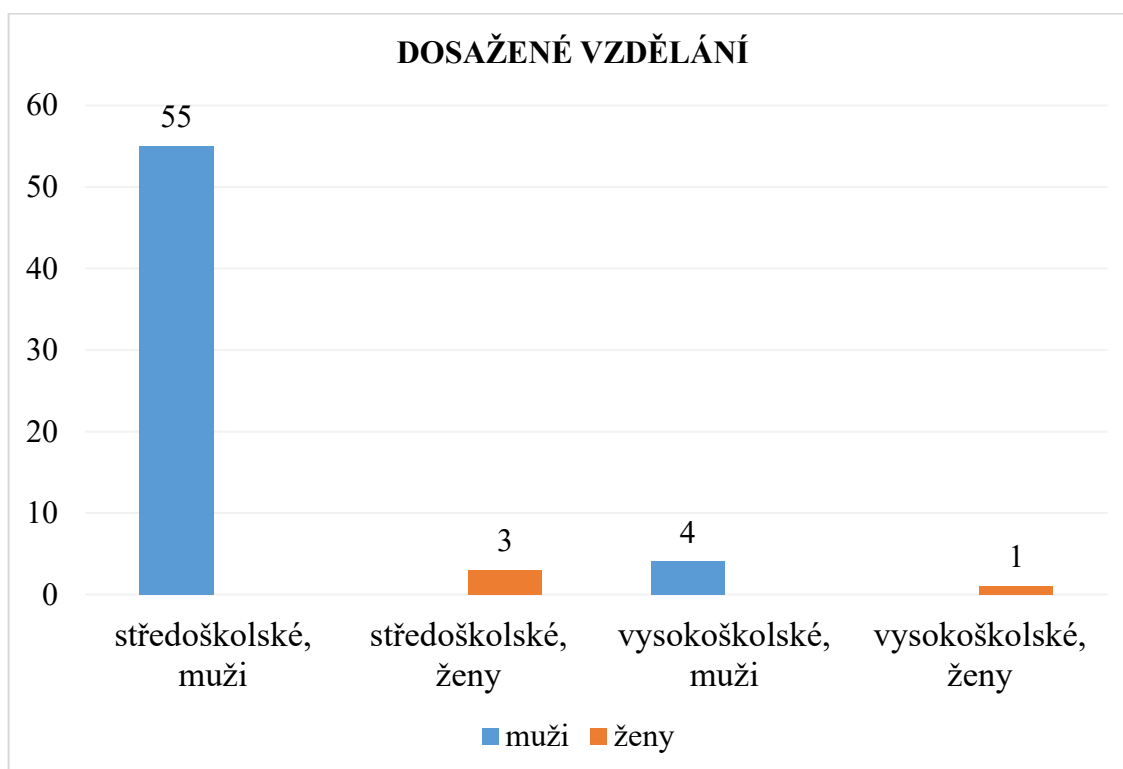
2) Jaký je Váš věk?

Graf č. 1 – Věk respondentů

Graf č. 2 popisuje věk oslovených respondentů či respondentek, kdy, jak je patrné, nejvíce službukonajících dozorců je ve věku mezi 51 a 60 rokem v počtu 15 osob (25 %). Ženy mají největší zastoupení ve věkové kategorii v rozmezí 41-45 let v počtu 3 osob (75 %). I zde bych si dovolil upozornit na skutečnost, že práce **převážně v mladém kolektivu**, jak uvádí náborový leták VS ČR 2018 ani zde, ve Věznici Valdice, neplatí. Služební činnost tzv. mladého kolektivu, do námi stanoveného věku 35 let, zde vykonává pouze 11 osob (17 %) z 63 osob (100 %), mužů i žen. Zbýlých 52 osob (83 %) již nelze zařazovat do tzv. mladého kolektivu. Je třeba ale také upozornit, že osoby vyššího věku, nad 35 let, jsou na pozici dozorce a dozorkyně mnohem více ceněny z důvodu životních a služebních zkušeností než osoby ještě ve fázi tzv. společenského zrání.

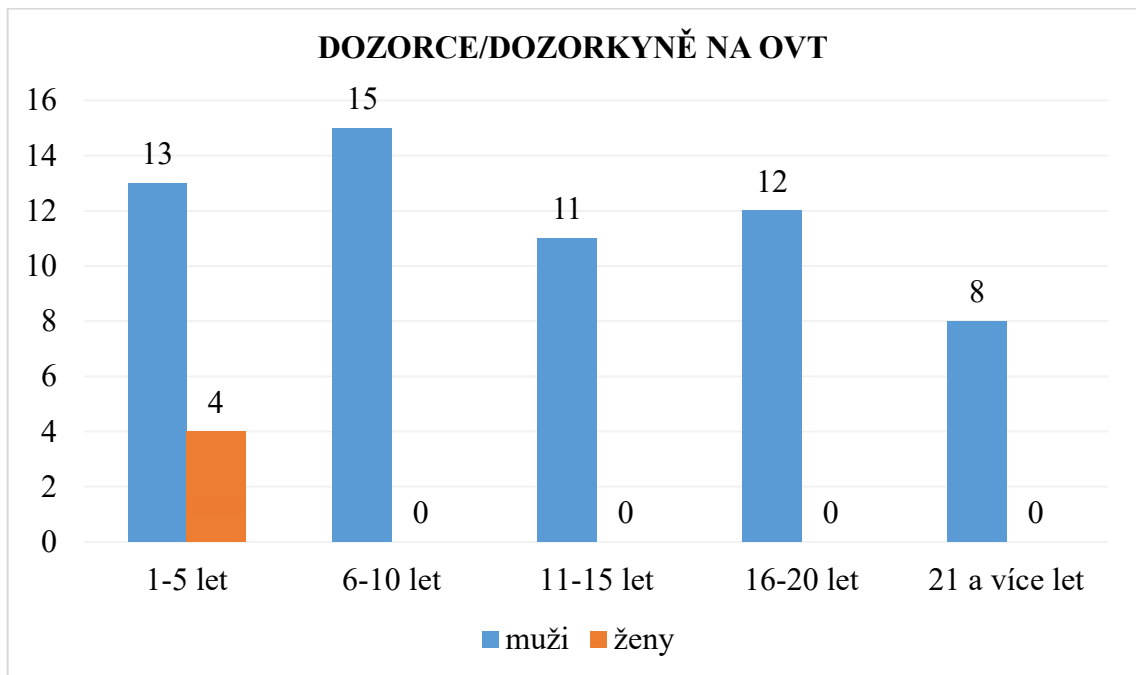
3) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Graf č. 2 – Dosažené vzdělání

Položka č. 3 zjišťovala dosažené formální vzdělání respondentů. Jak je z grafu patrné, u dotázaných osob převažuje středoškolské vzdělání zakončené maturitou. Tento dosažený stupeň vzdělání je i samotnou podmínkou v kategorii vzdělání pro zařazení příslušníka či příslušnice na pozici dozorce, dozorkyně. Středoškolského stupně vzdělání dosáhlo 55 mužů (93 %) a 3 ženy (75 %). Vysokoškolského stupně vzdělání dosáhli 4 muži (7 %) a 1 žena (15 %).

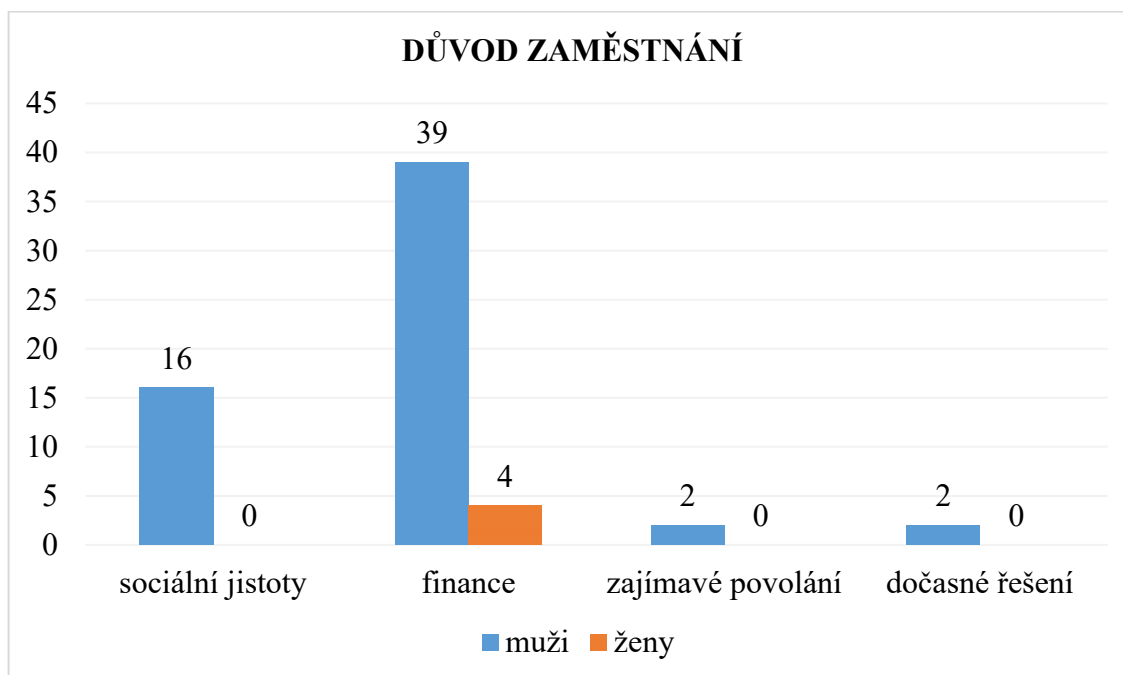
4) Kolik let jste na pozici dozorce/dozorkyně OVT ve Věznici Valdice?

Graf č. 3 – Působnost příslušníka, či příslušnice na OVT Věznice Valdice

Položka č. 4 měla za úkol zpřehlednit dobu působení na OVT Věznice Valdice. Tato položka je velmi podstatná pro výzkumné šetření. Důležitost uvedených dat v grafu bych zdůraznil kvůli době vlivu na pracovní zátěž příslušníka či příslušnice. Oslovení respondenti byli zařazeni na OVT nejčastěji v délce služby 6-10 let muži a 1-5 let ženy. Muži v počtu 15 osob (25 %) a ženy v počtu 4 osoby (100 %).

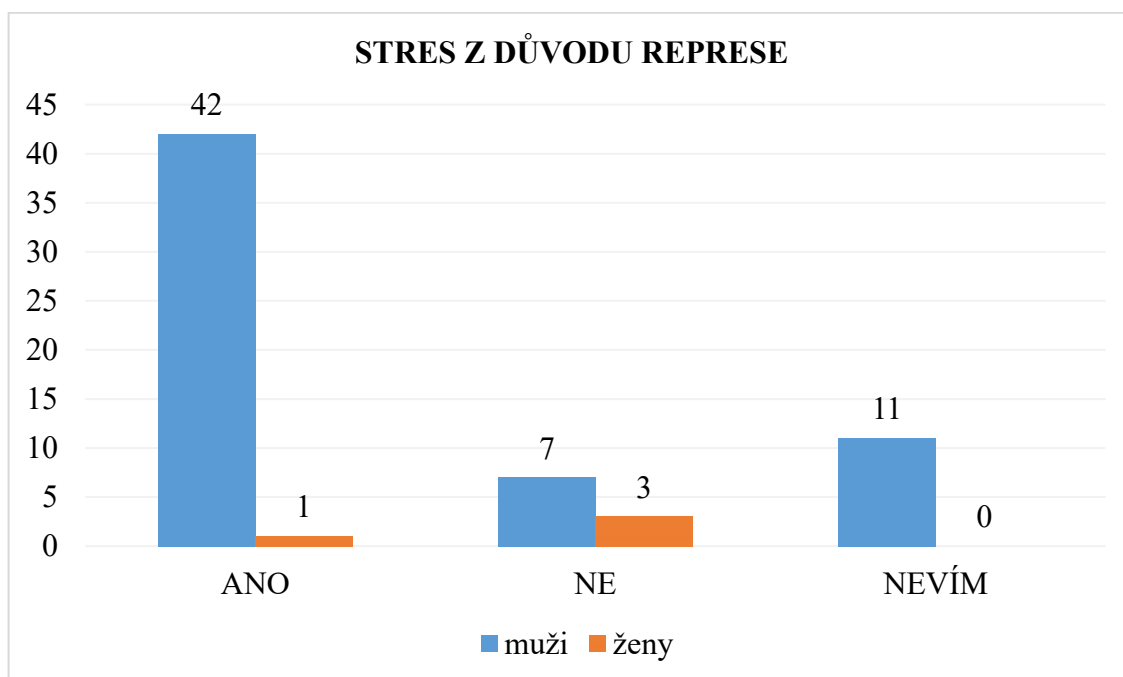
5) Z jakého důvodu jste začal/la pracovat u Vězeňské služby České republiky?

Graf č. 4 – Volba zaměstnání

Položka otevřená č. 5 měla za úkol zjistit hlavní důvod respondentů, nechat se zaměstnat u VS ČR. Z grafu je jasně patrné, že se u mužů jedná nejvíce o finanční důvody, následně pak sociální jistoty. U žen je zřejmé, že jde pouze o finanční důvody. K jako prioritním sociálním důvodům nástupu k VS ČR se vyjádřilo 16 mužů (28 %). Vězeňská služba ČR ze sociálních jistot nabízí stálé zaměstnání, 100 % zdravotní plnění v případě pracovního úrazu, či zdravotní neschopnosti a výsluhový příspěvek (renta). Jako hlavní důvod nástupu k VS ČR uvedli jak muži v počtu 39 osob (68 %), tak ženy v plném počtu 4 osob (100 %) finance. Jako důvod nástupu v podobě zajímavého zaměstnání uvedli pouze 2 muži (3 %). Dočasné zaměstnání u VS ČR zvolili 2 muži (3 %). Tento důvod je nejčastěji uváděn osobami, které chtěly nastoupit u jiných bezpečnostních sborů (Policie ČR, Armáda ČR, Celní správa), ale z nějakého důvodu prozatím nebyli přijati a tak, aby jim tzv. „běžely roky“ k získání výsluhové renty, nastoupili k VS ČR.

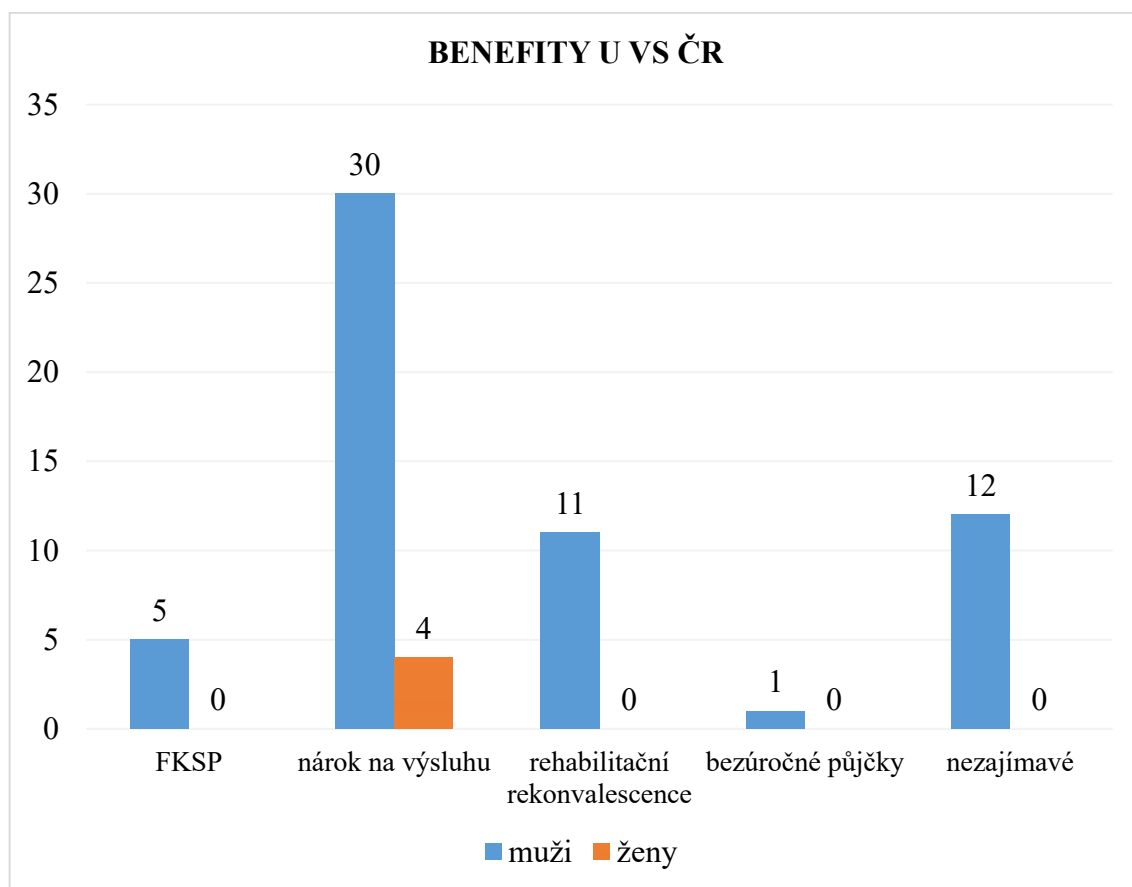
6) **Pocit'ujete na sobě dlouhodobý stres v zaměstnání způsobený represivním přístupem vůči odsouzeným osobám?**

Graf č. 5 – Stres z důvodu represe

Dotázaní respondenti se vyjádřili k položce č. 6, že příčinu dlouhodobého stresu v zaměstnání vnímají z důvodu svého náročného postavení vůči odsouzeným, kdy musejí plnit své služební povinnosti a zároveň dbát na dodržování povinností vězňených osob. Po celou dobu služebního času stráveného s vězni musí dozorcí či dozorkyně působit důsledně, rozhodně a represivně. Jako hlavní příčinu stresu z represivního přístupu uvedlo 42 mužů (71 %) a 1 žena (25 %). Pro 7 mužů (12 %) a 3 ženy (75 %) tento důvod není hlavním stresovým faktorem a 11 mužů (17 %) a 0 (0 %) žen se vyjádřilo, že neví, zda je příčinou stresu represivní přístup k odsouzeným.

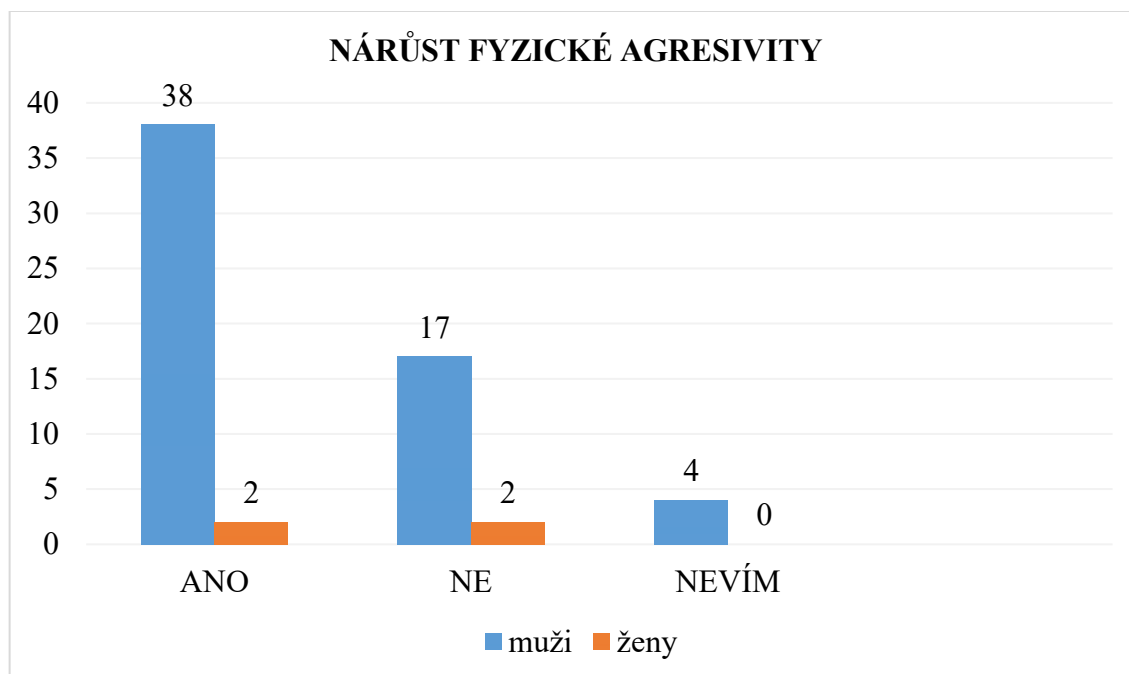
7) **Vězeňská služba České republiky nabízí svým zaměstnancům určité benefity. Jsou pro Vás zajímavé, pokud ano, jaké?**

Graf č.6 – Benefity nabízené VS ČR

Položka č. 7 nabízela formu polootevřené odpovědi. Respondenti se mohli volně vyjadřovat, který z benefitů nabízený Vězeňskou službou ČR je pro ně nejzajímavější. Pokud vnímají benefity jako nezajímavé, stačila odpověď pouze „Nezajímavé“. Nejčastěji, u 30 mužů (51 %) a 4 žen (100 %), se objevil benefit v podobě důchodové renty nárokově vyplácené po ukončení služebního poměru, kdy k dosažení nároku musí být ve služebním poměru minimálně 15 let. Dále, jako druhý benefit, se již pouze u 11 mužů (19 %) objevil v podobě rehabilitační rekonvalescence v zařízeních a zotavovnách Vězeňské služby ČR. Pro 5 mužských respondentů (9 %) byl nejzajímavější Fond kulturně sociálních potřeb (FKSP), a pouze pro 1 muže (1 %) byla jako hlavní benefit uvedena opakovaně možná bezúročná půjčka v hodnotě 100 tisíc Kč. Pro nezajímavé benefity nabízené VS ČR se vyjádřilo 12 mužů (20 %).

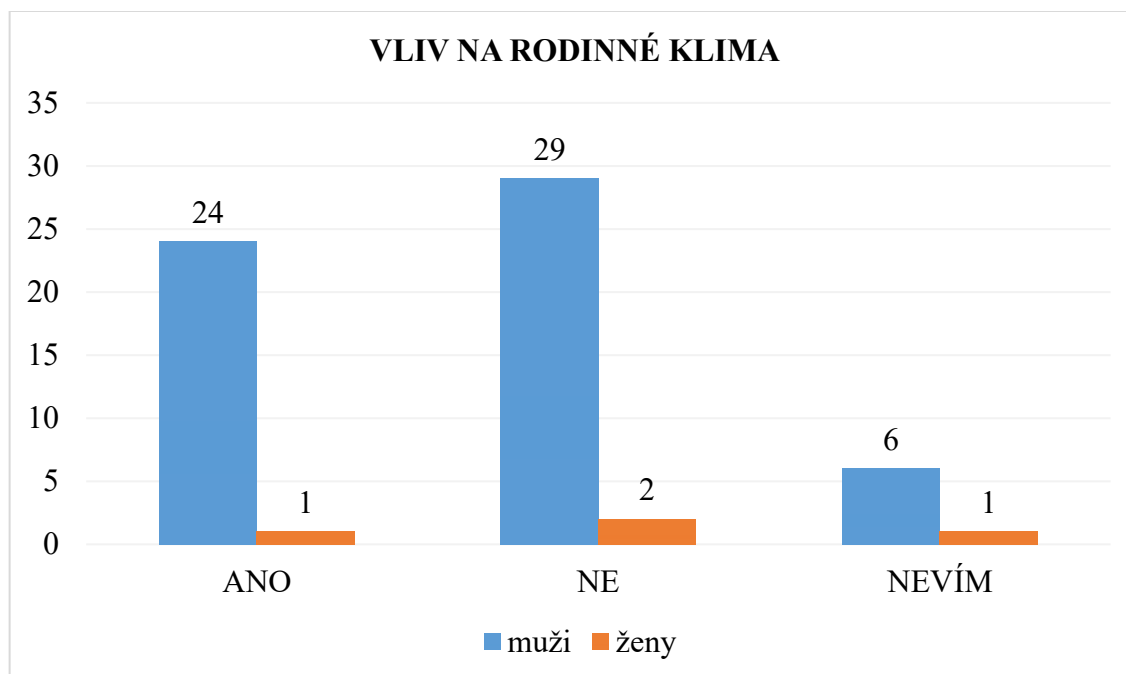
8) **Myslíte si, že se fyzická agresivita (tendence napadat jiné lidi) vězňů vůči spoluvězňům a personálu rok od roku stupňuje?** Pokud odpovíte ano, prosím o Váš stručný názor, proč tomu tak je.

Graf č. 7 – Nárůst fyzické agresivity vězňů

Položka č. 8, v podobě polootevřené odpovědi, měla za úkol zjistit, jak příslušníci a příslušnice vnímají nárůst agresivního chování ze strany vězňů vůči spoluvězňům a personálu. Jak je z grafu patrné, k nárůstu od předešlých let se vyjádřilo 38 mužů (64 %) a 2 ženy (50 %), dále možnost, že agresivita se nezvýšila zvolilo 17 mužů (29 %) a opět dvě ženy (50 %). K názoru že nevědí, zda došlo k nárůstu agresivity či nikoli, se vyjádřili 4 muži (7 %). Samotná problematika nárůstu agresivity je částečně zdůvodněna tak, že do Věznice Valdice se začali mnohem častěji umisťovat vězni z tzv. třetí generace. Jedná se o věkově mladou kohortu vězňů 19-28 let, kdy převážnou část jejich trestní kriminality tvoří krádeže, loupežná přepadení a drogy, a z ostrahového stupně vězeňského zabezpečení se díky svému nepřizpůsobivému chování, jakým je další páchání trestné činnosti ve věznici, tzv. „prodrápali“ až do zvýšené ostrahy.

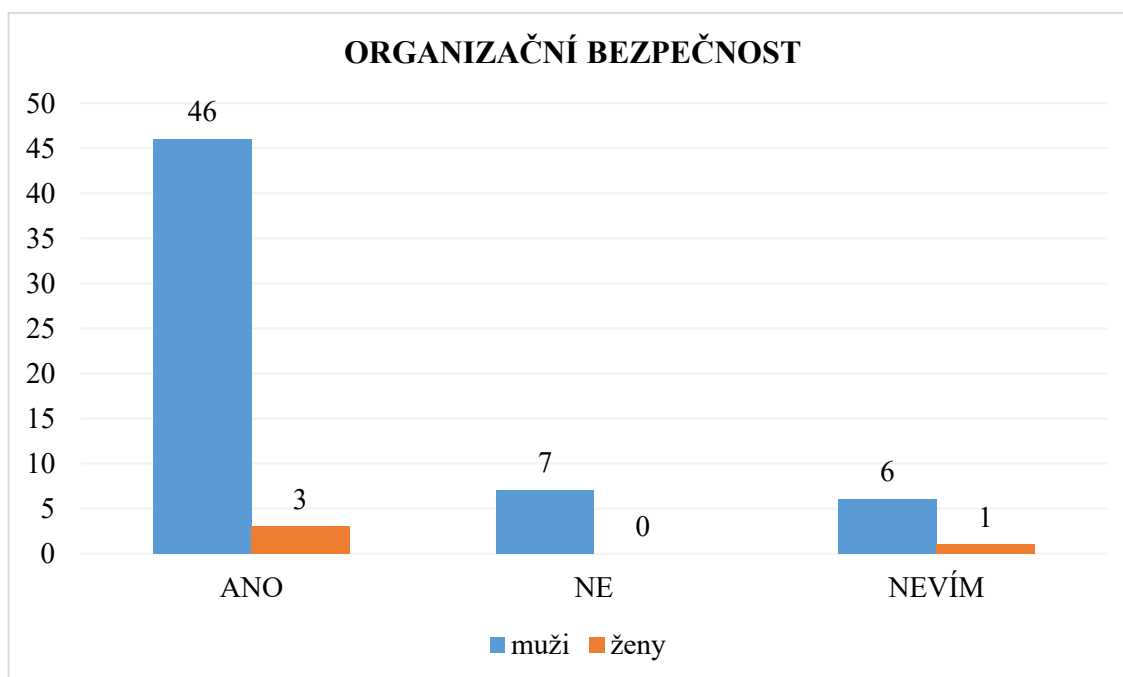
- 9) **Myslíte si, že v době trávení společných chvil, Vaše rodina a přátelé při Vašem společenském pochybení (špatná nálada, mrzutost, výbušnost, výmluvy, vztek) nacházejí omluvu ve Vašem psychicky zátěžovém zaměstnání?**

Graf č. 8 – Vliv zaměstnání na rodinné klima

Položka č. 9 vykazuje zjištění, že působit ve vězeňském prostředí přináší určitá dilemata. Zda rodina a přátelé jsou také vystaveni negativnímu prostředí věznice, kdy prostředníkem mezi těmito dvěma subjekty je příslušník, příslušnice. To, zda si dozorcí, dozorkyně tzv. “nosí práci domů“ a má tedy jejich pracovní prostředí vliv na vztahy s rodinou a přáteli v negativním smyslu, si myslí 24 mužů (41 %) a 1 žena (25 %). Ve větší míře, jak je z grafu patrné, si ale většina, muži v počtu 29 osob (49 %) a 2 ženy (50 %), toto nemyslí. Na otázku, zda působí vězeňské prostředí na chování vlastní osoby a následně ve vztahu s osobou blízkou pozitivně či negativně, odpovědělo 6 mužů (10 %) a 1 žena (25 %), že nevědí. Důvod, že si nemyslí, zda situace má či nemá vliv, je podpořen i jejich argumentem, že člověk může pracovat kdekoli, a i tak se bude jednat o jednu dobrý a podruhé zase špatný pracovní den.

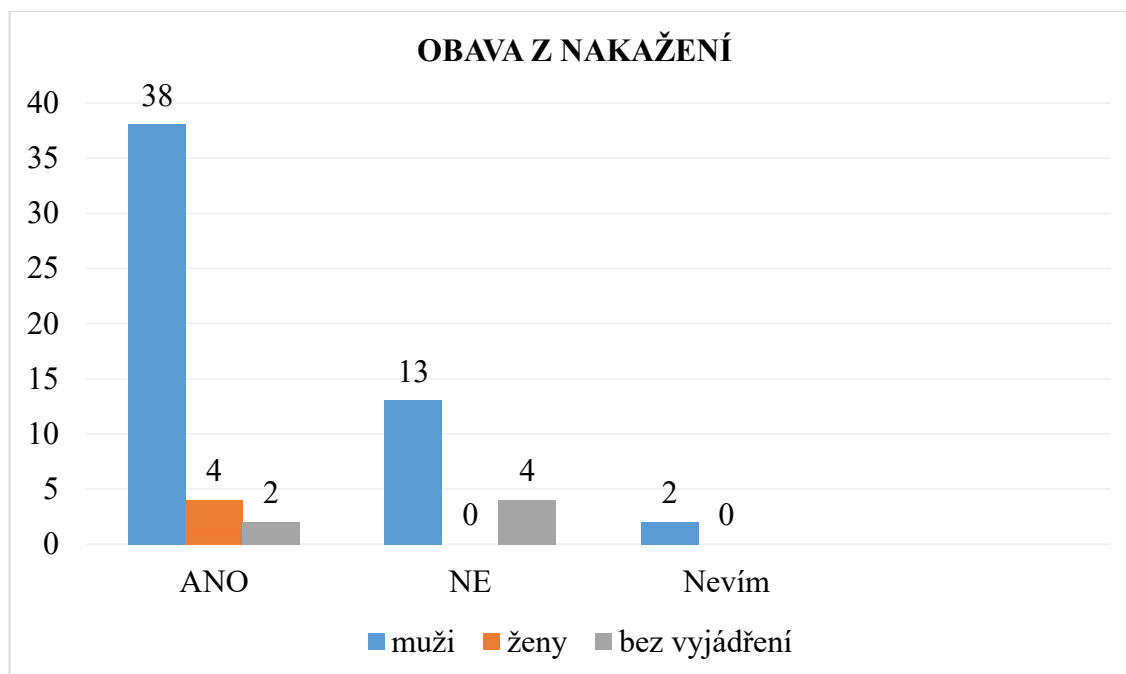
10) **Máte pocit, že vedení Věznice Valdice vyvíjí pro Vaši bezpečnost dostatečnou činnost? Pokud odpovíte ano či ne, prosím stručně vysvětlete.**

Graf č. 9 – Organizační bezpečnost

Položka č. 10 měla na základě polouzavřených odpovědí zjistit, zda respondent má pocit, že vedení věznice koná bezpečnostní opatření na ochranu svých zaměstnanců v dostatečné míře. Tato otázka byla zajímavá z pohledu odpovědí, jelikož by se očekávalo, že většina respondentů odpoví, že vedení Věznice Valdice nekoná dostatečná opatření v rámci bezpečnosti pro své zaměstnance. S pocitem Ano, že koná, se ztotožnilo 46 mužů (78 %) a 3 ženy (75 %). Tento fakt je na základě skutečnosti, že vedení velmi dbá na dodržování předpisů ohledně bezpečnosti práce a ochrany zdraví svých zaměstnanců, ale zároveň si respondenti jsou dobře vědomi, že je personální podstav příslušníků (musí být veleny výpomocí z jiných organizačních jednotek), a tak možnosti vedení jsou velice omezené. Důvod, proč 7 mužů (12 %) a žádná žena (0 %) odpověděli, že nemají pocit o maximu konání vedení v rámci bezpečnosti je totožný jako ve vysvětlení výše, ale z opačného pohledu. Nekonají dostatečně, jelikož nejsou schopni naplnit personální stavy. Pouze 6 mužů (10 %) a 1 žena (25 %) odpověděli, že neví.

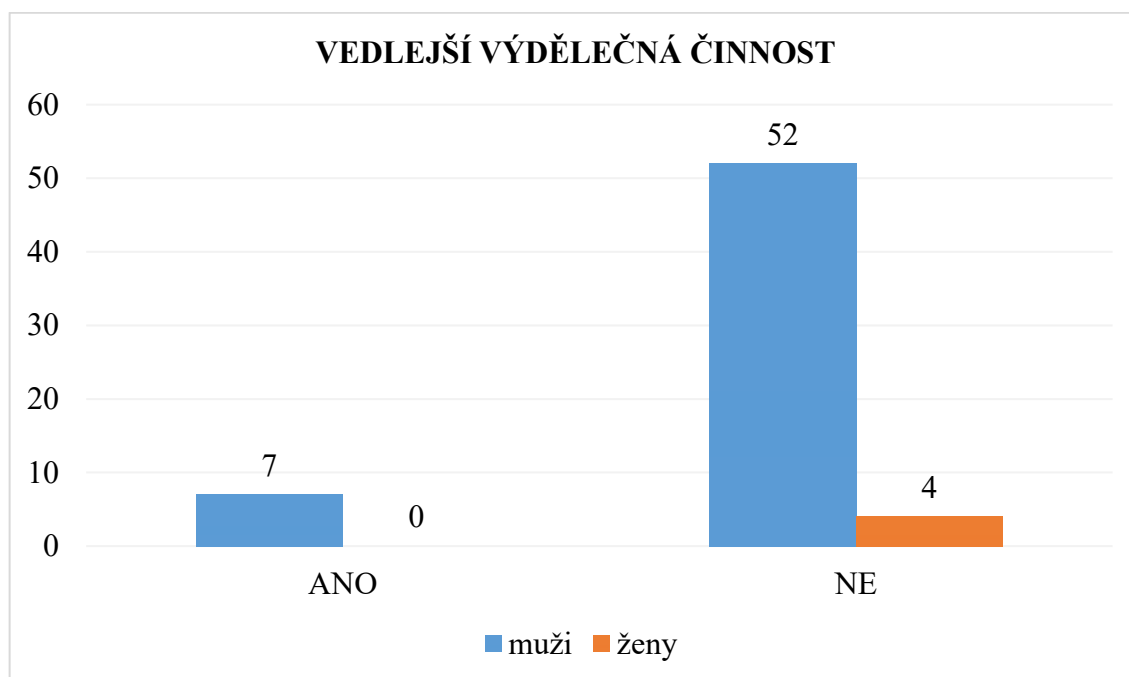
11) **Máte obavu, z důvodu nedostatečných hygienických opatření, že se od vězňů nakazíte nějakou chorobou? (žloutenka typu A, C, HIV/AIDS, tuberkulóza, COVID-19, ...)** U odpovědí ano, ne, prosím o stručné vyjádření.

Graf č. 10 – Obava z nakažení infekční, či jinou chorobou

Z polootevřené položky č. 11 je jasně patrné, jaké mají respondenti obavy z přenosně infekčních chorob, které se vyskytují u odsouzených. Důvody z obav jsou namísto i z důvodu legislativy, kdy příslušník nemá právo znát zdravotní stav odsouzeného, pouze je informován o obecném infekčním onemocnění dané osoby. Zde se jednalo o polouzavřenou odpověď. Respondenti dostali prostor přidat názorové opodstatnění k vlastnímu rozhodnutí. K obavám z nakažení se vyjádřilo 38 mužů (64 %) a 4 ženy (100 %), kdy nejčastější obavy byly ze žloutenky typu C a tuberkulózy. Do odpovědi ano byli zahrnuti i 2 muži (3 %), kteří sice odpověděli, ale dále se k problematice nevyjádřili. K odpovědi ne se přiklonilo 13 mužů (23 %), 0 žen a 4 muži (7 %) bez dalšího komentáře. Názoru nevím se objevil u 2 mužských respondentů (3 %).

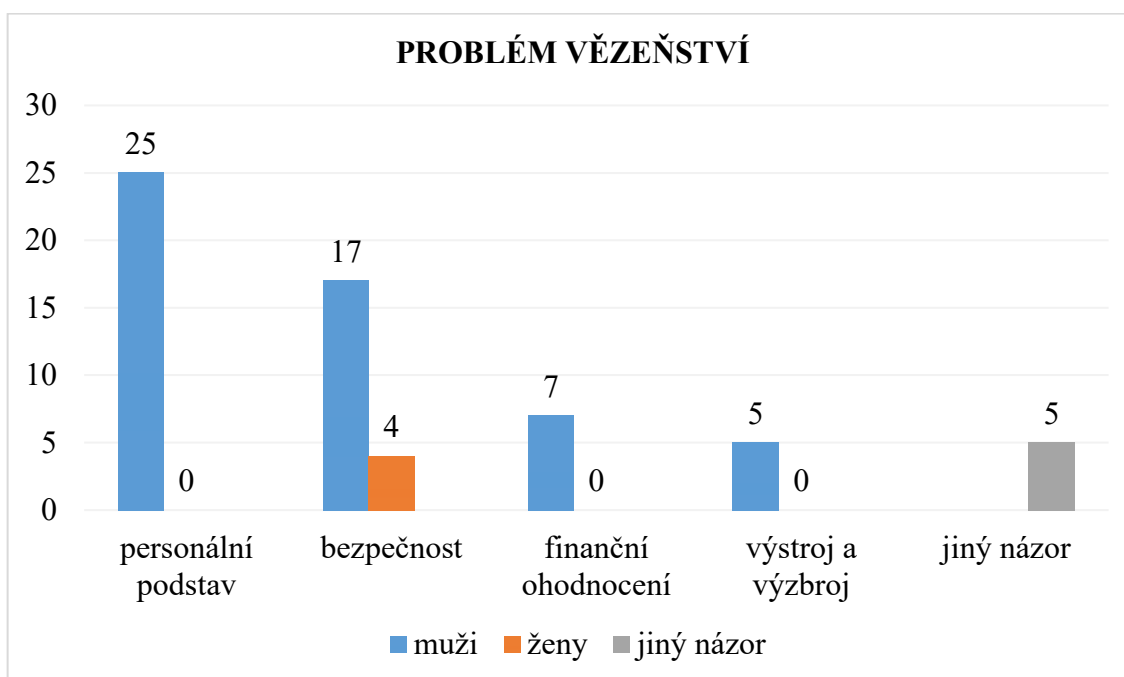
12) **Vykonáváte nějakou vedlejší výdělečnou činnost v souladu se zákonem č. 361/2003 Sb., § 48, odst. 2, pro zlepšení Vaší finanční situace?**

Graf č. 11 – Vedlejší výdělečná činnost příslušníka, příslušnice

Úkolem této uzavřené položky č. 12 bylo zjistit, zda příslušníci či příslušnice mají vedlejší výdělečnou činnost. To umožňuje legislativa zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, od roku 2014 i jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ). Položka č. 12 měla za cíl zmapovat finanční stránku příslušníka či příslušnice VS ČR z pohledu dostatečnosti finančního ohodnocení, nebo podhodnocení, které by respondenti museli v případě vyšší finanční potřeby řešit náhradním způsobem v podobě např. brigády, či jako OSVČ. Výkonu vedlejší výdělečné činnosti potvrdilo 7 mužů (12 %). K vedlejší výdělečné nečinnosti se vyjádřilo 52 mužů (88 %) a 4 ženy (100 %).

13) Co vnímáte jako zásadní problém ve vězeňství jako takovém?

Graf č. 12 – Problém vězeňství z pohledu respondenta

Poslední položka, č. 13, byla vytvořena jako otevřená otázka, kde měl respondent možnost volného názorového projevu k vnímání zásadního problému vězeňství. Nejvíce opakovaných odpovědí činil personální podstav, který uvedlo 25 mužů (42 %). Druhou nejčastější možností byla nedostatečná bezpečnost, kdy 17 mužů (30 %) a 4 ženy (100 %) uvedli, že bezpečnost jde ruku v ruce s personálním podstavem. Třetí nejčastěji zmiňovanou položkou bylo finanční ohodnocení, které uvedlo 7 mužů (12 %). Dalším důležitým bodem se stala nedostatečná, či zastaralá výstroj a výzbroj, ke které se vyjádřilo 5 mužů (8 %). Posledním typem odpovědí byl jiný názor. Zde bych uvedl, že respondenti v počtu 5 mužů (8 %) vyjádřili své jednotlivé názory, které zde nebudu uvádět kvůli nevhodnému obsahu a použitým vulgarismům. Pro tento výzkum proto postačí označení jiný názor.

4.3 Diskuze k výzkumnému šetření

Úkolem výzkumného šetření bylo především zaměřit se na původ působícího stresu v prostředí Věznice Valdice mezi dozorcí a dozorkyněmi v přímém výkonu služby na oddělení výkonu trestu. Byla zvolena kvantitativní metoda za pomoci dotazníku, ve kterém bylo obsaženo 13 položek. Jednalo se o položky otevřené, polootevřené

a uzavřené. Dotazník byl rozeslán elektronickou formou mezi 73 osob, 69 mužů a 4 ženy. Ke zpracování bylo následně použito celkem 63 dotazníků, které byly od 59 mužů a 4 žen. Data získaná z dotazníků představují subjektivní pohled na věc daného příslušníka, či příslušnice, a tudíž je nelze generalizovat. V šetření byly stanoveny tři výzkumné otázky, na jejichž základě byly stanoveny i tři hypotézy.

VO1: Jak odsouzené osoby působí na osobnostní stránku příslušníka VS ČR?

Tato výzkumná otázka byla na první pohled poměrně lehce odhadnutelná, jelikož většina osob by samozřejmě odpověděla, že odsouzené osoby mají negativní vliv na kohokoli, ať už jde o příslušníka či příslušnice, nebo civilního zaměstnance. Na druhé straně v odpovědích respondentů a respondentek se skrývá jeden zajímavý poznatek, který lze dohledat v položce č. 9. Většina příslušníků a příslušnic si totiž myslí, že jejich zaměstnání a prostředí s osobami, se kterými pracují, nemá zásadní vliv na jejich společenské chování v rodinném kruhu blízkých osob. Popsanou skutečnost si lze vysvětlit několika způsoby. Jedním z nich je argument mých kolegů a kolegyně, že je v podstatě jedno, kde člověk pracuje, jelikož tak jako v životě, tak i v zaměstnání jsou chvíle, kdy je člověk spokojen a naopak, kdy zažívá pocity stresu a vyčerpání. Další zajímavý poznatek je i ten, že člověk pracující v tomto negativním prostředí si mnohem více váží situací a vztahů, které si za zdmi vybuduje, jelikož si uvědomuje, jak potřebné a blahodárné pro něj jsou.

VO2: Jak příslušník vnímá bezpečí své osoby v prostředí mezi odsouzenými osobami?

Zde se střetávají dva různé pohledy na věc vyplývající z odpovědi respondentů a respondentek. Na jednu stranu se dotázaní shodují, že se necítí bezpečně v prostředí, ve kterém pracují, ale na stranu druhou lze z odpovědí zjistit, že se tu cítí relativně bezpečně. Skutečnost lze vysvětlit i následujícím způsobem. Ohrožení své bezpečnosti je velice patrné z položek č. 8 a 11. Jedná se o položky, kdy byl dotaz věnován vzrůstající agresivita ze strany odsouzených a obavě zaměstnanců z nakažení se nějakou chorobou. V položce č. 13 plný počet respondentek odpovědělo, že problém ve vězeňství je bezpečnost, což je zajímavý výsledek oproti mužům, kteří se v položce č. 13 nejvíce přiklonili k personálnímu podstavu. Obavy jsou samozřejmě oprávněné, jelikož dle statistik agresivita a četnost napadení zaměstnanců skutečně stoupá a riziko nakažení nějakou chorobou je ve vězeňském prostředí více než jisté, pokud nejsou dodrženy

bezpečnostní a hygienické podmínky. Na druhou stranu mají dotázaní většinou dobrý pocit z toho, jak se vedení věznice snaží dbát na jejich bezpečnost. Což respondenti shodně uvedli v položce č. 10, že přístup k bezpečnostní problematice ze strany vedení věznice je značný. Bohužel si ale uvědomují fakt, položka č. 13 a pouze muži, že možnosti jsou značně omezené na základě dlouhodobého personálního podstavu.

VO3: Je finanční ohodnocení příslušníka VS ČR odpovídající riziku prostředí?

Zde mohu uvést výslednou skutečnost, že většina dotázaných je spokojena s finančním ohodnocením a benefity, které nabízí VS ČR. Dotázaní ve většině odpovědí uvedli, že nastoupili do služebního poměru z důvodu financí, sociálních jistot, benefitů a u většiny dotázaných mužů i žen bylo dále zjištěno, že nemají potřebu vykonávat vedlejší pracovní činnost za účelem vylepšení si finančního rozpočtu rodiny, či jednotlivce. Dále stojí za povšimnutí, že všechny ženy uvedly důvod financí v položce č. 5. Jedná se o zajímavý fakt, neboť zde je žena ve stejné tarifně platové třídě jako muž, a tudíž pobírá stejné peníze. Na rozdíl od jiných profesí mimo vězeňský systém, kde jsou ženy stále ještě platově podhodnoceny. Výše uvedený finanční fakt je jeden z pozitivních faktorů v ryze mužském negativním prostředí, jakým je věznice se zvýšenou ostrahou zabezpečení. V položce č. 7 se ženy vyjádřily, že pokud se hovoří o benefitech, tak v plném počtu 4 žen se jednomyslně rozhodly pro benefit nárokové výsluhy po 15 letech služby v případě ukončení služebního poměru, což je další pozoruhodný fakt, protože organizace nabízí i další zajímavé benefity, pro které se v různém počtu vyjádřili muži.

V souvislosti s výzkumnými otázkami byly stanoveny tři hypotézy, které na základě šetření byly potvrzeny či vyvráceny.

Hypotéza 1: Většina dotázaných respondentů (60 % a více) považuje za nejvíce zátěžový faktor pro výkon služby příslušníka Vězeňské služby České republiky na pozici dozorce samotný vliv odsouzených na jejich osobu zaměstnance.

Hypotéza byla potvrzena na základě tří položek, které ji shodně podpořily. Ve prospěch hypotézy se vyjádřilo v položce č. 6 celkem 43 dotázaných (68 %), v položce č. 8 40 osob (63 %) a v položce č. 11 44 osob (70 %). Tímto zde bylo potvrzeno, že faktor zdravotního stavu, rodinných vztahů a zaměstnanecké organizace není pro dotázané tak

stresující jako samotný vliv odsouzených osob umístěných ve výkonu trestu odnětí svobody.

Hypotéza 2: Většina dotázaných respondentů (60 % a více) považuje za nutné zpřísnit podmínky pro výkon trestu odnětí svobody těchto vězněných osob a zároveň posílit bezpečnost pro zaměstnance.

Hypotéza byla vyvrácena. Položky č. 8 a 11 ji podpořily, kdy pro sycení hypotézy v položce č. 8 se vyjádřilo 40 osob (63 %) a v položce č. 11 podpořilo hypotézu 44 osob (70 %). Hypotéza byla ale vyvrácena na základě položky č. 10, kde se dotázaní v počtu 49 osob (78 %) vyjádřili pro dostatečnou bezpečnost, kterou vyvíjí vedení organizace Věznice Valdice. Samozřejmě lze namítat, že bezpečnosti není nikdy dost, ale v tomto případě se zainteresované osoby vyjádřily k daným možnostem současného personálního nedostatku. Je zde jasně patrné, že zpřísnění podmínek pro osoby ve výkonu trestu není pro respondenty potřebné zvýšit, ale je nezbytné zajištění bezpečnosti z důvodu předejití možným rizikům způsobeným nedostatečným personálním obsazením.

Hypotéza 3: Pro většinu respondentů (60 % a více) je zajímavé finanční ohodnocení včetně nabízených benefitů, které poskytuje Vězeňská služba České republiky svým zaměstnancům.

Hypotéza potvrzena. Potvrzení bylo doloženo položkami č. 5 a 7, kdy v položce č. 5 se pro podporu hypotézy vyjádřilo 43 dotázaných (68 %) a v položce č. 7 51 osob (81 %). Na základě potvrzení této hypotézy lze u většiny dotázaných konstatovat, že vykonávat tento typ zaměstnání se většina respondentů a respondentek rozhodla na základě finančních důvodů a příslušných benefitů, kde, jak uvádí plný počet respondentek, byly tyto dvě pohnutky hlavními pro vstoupení do služebního poměru u VS ČR.

V praktické části bylo úkolem potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Dle mého názoru byl cíl výzkumného šetření splněn v tomto stavu:

- **Hypotéza 1 potvrzena.**
- **Hypotéza 2 vyvrácena.**
- **Hypotéza 3 potvrzena.**

Závěr

Bakalářská práce si vytyčila za cíl teoreticky popsat, zmapovat a provést výzkumné šetření ve vězeňském prostředí na základě předložených faktorů, které se obecně nejčastěji uvádí jako možný prvek vlivu na výkon služby příslušníka či příslušnice Vězeňské služby České republiky. Jednalo se o faktory tělesného a duševního zdraví, působení rodiny a přátel, zaměstnanecké organizace a vliv vězňených osob.

Celému výzkumnému šetření předcházela teoretická část, rozdělená do příslušných kapitol, kde byl čtenář seznámen s rozvojem evropského vězeňství, pak následně se vznikem vězeňství u nás – nejprve v Československé a pak v České republice. Informace o vývoji vězeňství byly zpracovány za pomoci podkladů z odborné literatury.

V další části byla čtenáři přiblížena normativní legislativa, včetně interních předpisů, kterými je povinen příslušník se řídit. Veškeré vložené legislativní informace byly čerpány z možných dostupných relevantních zdrojů, jakým jsou vyhlášky, zákony a související předpisy. Následující kapitolou rozdělenou na jednotlivé podkapitoly se čtenář seznámil s konkrétní problematikou jednotlivých faktorů, na které je práce zaměřena. Opět s podporou odborné literatury a legislativních zdrojů.

Po teoretické části bakalářské práce bylo zahájeno výzkumné šetření za pomoci dotazníku zaměřeného na životní a profesní spokojenost příslušníka či příslušnice VS ČR. Dotazník byl rozeslán vytipovaným osobám vykonávajícím službu na oddělení výkonu trestu na pozici dozorce či dozorkyně ve Věznici Valdice. Z výše uvedené teoretické části byly vyvozeny tři výzkumné otázky a tři hypotézy, na jejichž základě byl dotazník sestaven. Dotazník obsahoval otevřené, polootevřené a uzavřené otázky a počet respondentů z řad mužů i žen činil celkem 63 osob, z čehož bylo 59 mužů a 4 ženy.

Z výzkumných otázek celkově vyplynulo, že největší negativní vliv, tudíž nejvyšší zátěžový faktor na příslušníka, je ze strany vězňených osob. Dále bylo zjištěno, že se respondenti v prostředí věznice cítí relativně bezpečně, ale zároveň si uvědomují riziko vzrůstající agrese ze strany odsouzených osob a obavy z nakažení se infekční chorobou. V souvislosti s bezpečností si ale uvědomují rizika, která přináší jejich nebezpečná profese a s ní spojený personální podstav, přestože se vedení věznice snaží nepodceňovat možná bezpečnostní a hygienická opatření za těchto neutěšitelných podmínek. Výzkumným šetřením bylo také zjištěno, jak vnímají oslovení respondenti finanční a benefiční stránku svého zaměstnání ze strany organizace Věznice Valdice. Z odpovědí

vyplývalo, že právě finance a benefity jsou hlavním důvodem, proč jsou ve služebním poměru u VS ČR. Vytyčené hypotézy tak byly ve dvou případech potvrzeny a v jednom případě byla hypotéza vyvrácena.

Cíl bakalářské práce stanovený v úvodu práce, tj. zmapování, popis a následné vyhodnocení působících faktorů ovlivňujících výkon služby příslušníka Vězeňské služby České republiky, byl dle mého názoru splněn.

Bakalářská práce a následné výzkumné šetření mi dává nový pracovní pohled na problematiku ve vězeňství. Jsem příslušníkem VS ČR již patnáctým rokem a považuji se za praktika, ale díky bakalářské práci a studiu na Pedagogické fakultě Univerzity Hradce Králové mi bylo umožněno nahlédnout i do teoretické oblasti problematiky vězeňství a sociálních vztahů společnosti.

Použité zdroje

Monografie

BEDNÁŘ, Vojtěch. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4211-3.

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-158-5.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071784753.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. *Řízení lidských zdrojů*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice ekonomie. ISBN 9788074003479.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.

FALEIDE, Asbjørn O., Lilleba B. LIAN a Eyolf Klæboe FALEIDE. *Vliv psychiky na zdraví: soudobá psychosomatika*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2864-3.

FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Přeložil Čestmír PELIKÁN. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 80-86019-96-9.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.

HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. ISBN 978-80-7248-574-1.

JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada, 2008. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2397-6.

JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 2001. ISBN 8071082139.

KOČIANOVÁ, Renata. *Personální činnosti a metody personální práce*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2497-3.

KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024738772.

KOUKOLÍK, František. *Sociální mozek*. V Praze: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1242-9.

KOUKOLÍK, František. *Rozhodování: eseje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024633640.

KOUKOLÍK, František. *Češi: proč jsme kdo jsme – a jak dál?*. Praha: Galén, c2015. Makropulos. ISBN 9788074921292.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073673833.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 8073150042.

KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.

MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026201809.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Manažerská psychologie*. 3., přepracované vydání. Praha: Grada, 2015. Manažer. ISBN 9788024742212.

POSCHKAMP, Thomas. *Vyhoření: rozpoznání, léčba, prevence*. Brno: Edika, 2013. Rádce pro pedagogy. ISBN 9788026601616.

PRAŠKO, Ján. *Úzkostné poruchy: klasifikace, diagnostika a léčba*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789976.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5646-2.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 9788074357169.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071788295.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-287-6.

ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1486.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206965.

VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 9788074004292.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789984.

WRIGHT, Robert. *Morální zvíře: proč jsme to, co jsme*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. Psychologie P. ISBN 80-7106-127-1.

Legislativní zdroje

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555/zneni-20190424>.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>.

Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky. 2012. Nařízení č. 12. Příloha č. 6. *Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka VSČR* [cit. 2019-11-12].

Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky. 2016. Nařízení č. 7. *Požadavky na tělesnou zdatnost uchazečů o přijetí do služebního poměru příslušníka VSČR* [cit. 2019-08-12].

Internetové zdroje

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. O nás. *Vscr.cz* [online]. VSČR, 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/vykon-vezenstvi/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Uplatnění. *Vscr.cz* [online]. VSČR, 2019 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/uplatneni-ve-vs/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2018. *Vscr.cz* [online]. VSČR, 2018 [cit. 2019-08-29]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2018.pdf>.

Periodikum

ŠKOPEC, Jaromír a BAJCURA, Lubomír. Osobnostní profil uchazečů o práci ve Vězeňské službě. *České vězeňství*, 2005, roč. 13., č. 3, s. 16, ISSN 1213-9297.

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník zaměřený na životní a profesní spokojenost příslušníků a příslušnic Vězeňské služby České republiky na oddělení výkonu trestu Věznice Valdice na pozici dozorce, dozorkyně

Příloha B: Seznam použitých zkratk

Přílohy

Příloha A: Dotazník zaměřený na životní a profesní spokojenost příslušníků a příslušnic Vězeňské služby České republiky na oddělení výkonu trestu Věznice Valdice na pozici dozorce, dozorkyně

Dobrý den,

jsem studentem 3. ročníku Pedagogické fakulty univerzity Hradec Králové ve studijním oboru Sociální patologie a prevence a zároveň Vaším kolegou ve Věznici Valdice. V rámci bakalářského studia bych Vás tímto chtěl požádat o vyplnění tohoto dotazníku formou Vašich odpovědí na položené otázky. Dotazník je zcela anonymní a slouží pouze ke studijním účelům.

1) Jste:

- Muž
- Žena

2) Jaký je Váš věk?

- 26-30 let
- 31-35 let
- 36-40 let
- 41-45 let
- 46-50 let
- 51-60 let

3) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

- Středoškolské s maturitou
- Vysokoškolské bakalářské
- Vysokoškolské magisterské

4) Kolik let jste na pozici dozorce/dozorkyně OVT ve Věznici Valdice?

- 1-5 let
- 6-10 let
- 11-15 let

- 16-20 let
- 21 a více

5) **Z jakého důvodu jste začal/la pracovat u Vězeňské služby České republiky?** Odpovězte svými slovy (otevřená otázka).

6) **Pocítujete na sobě dlouhodobý stres v zaměstnání způsobený represivním přístupem vůči odsouzeným osobám?**

- Ano
- Ne
- Nevím

7) **Vězeňská služba České republiky nabízí svým zaměstnancům určité benefity. Jsou pro Vás zajímavé, pokud ano, jaké?** Odpovězte svými slovy (otevřená otázka).

- Ano, jsou to.....
- Nezajímavé

8) **Myslíte si, že se fyzická agresivita (tendence napadat jiné lidi) vězňů vůči spoluvězňům a personálu rok od roku stupňuje?** Pokud odpovíte ano, prosím o Váš stručný názor, proč tomu tak je (polootevřená otázka).

- Ano (názor)
- Ne
- Nevím

9) **Myslíte si, že v době trávení společných chvil Vaše rodina a přátelé při Vašem společenském pochybení (špatná nálada, mrzutost, výbušnost, výmluvy, vztek) nacházejí omluvu ve Vašem psychicky zátěžovém zaměstnání?**

- Ano
- Ne
- Nevím

10) **Máte pocit, že vedení Věznice Valdice vyvíjí pro Vaši bezpečnost dostatečnou činnost?** Pokud odpovíte ano či ne, prosím stručně vysvětlete (polootevřená otázka).

- Ano (názor)

- Ne (názor)

- Nevím

11) **Máte obavu z důvodu nedostatečných hygienických opatření, že se od vězňů nakazíte nějakou chorobou? (žloutenka typu A, C, HIV/AIDS, tuberkulóza, COVID-19, ...).** U odpovědi ano, ne, prosím o stručné vyjádření (polootevřená otázka)

- Ano (názor)
- Ne (názor)
- Nevím

12) **Vykonáváte nějakou vedlejší výdělečnou činnost v souladu se zákonem č. 361/2003 Sb., § 48, odst. 2, pro zlepšení Vaší finanční situace?**

- Ano
- Ne

13) **Co vnímáte jako zásadní problém ve vězeňství jako takovém?** (otevřená otázka)

Děkuji za spolupráci,

Petr Sádek

Příloha B: Seznam použitých zkratk

DP	donucovací prostředky
DSM-IV	Diagnostický a statistický manuál mentálních poruch
DVO	další vytypovaná osoba
DVO-P	další vytypovaná osoba dle povahy zaměstnání
GŘ	Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky
IDS	inspektor dozorčí služby
ML	metodický list
MNÚ	nízká mentální úroveň
MON	možný objekt násilí
MPN	možný pachatel násilí
NGŘ	nařízení generálního ředitele
OVKT	oddělení výkonu kázeňských trestů
STH	snížená tělesná hmotnost
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	výkon trestu odnětí svobody
VV	výkon vazby
VZD	výkon zabezpečovací detence